

Clausewitz's Strategic Judgment versus Kant's Synthetic A Priori Judgment: a phenomenological study

Mehdi Shabani¹| Hosein Valivand Zamani^{2✉}| Mohsen Moradian³| Vahid Riazi⁴

1. PhD student in Defense Management, AJA Command and Staff University, Tehran, Iran.

E-mail: mehdi79tco@gmail.com

2. Corresponding Author, Associate Professor, AJA Command and Staff University, Tehran, Iran.

E-mail: hvz42@hotmail.com.

3. Assistant Professor, AJA Command and Staff University, Tehran, Iran..

E-mail: mohsen.moradian7@gmail.com

4. Associate Professor, AJA Command and Staff University, Tehran, Iran.

E-mail: v.riazi@yahoo.com

Article Info

Article type:

Research Article

Article history:

Received:

17 August 2024

Received in revised form

31 August 2024

Accepted

13 October 2024

Published online

10 March 2025

Keywords:

Synthetic a priori Judgment, Strategic judgment, Strategy, Tactics, Friction, Center of gravity.

ABSTRACT

Objective: This study aims to compare Clausewitzian strategic judgment with Kant's synthetic a priori judgment, focusing on points of divergence and the ways in which the Clausewitzian model may revise or correct the Kantian framework.

Methodology: The research adopts a qualitative approach and is applied in nature. It was conducted using the phenomenological method.

Findings: Based on qualitative analysis, 153 open codes were identified. These were categorized into two main categories using MAXQDA2020 software: (1) Kant's synthetic a priori judgment (comprising 18 open codes and 4 conceptual themes), and (2) Clausewitzian strategic judgment (comprising 135 open codes and 10 conceptual themes). The study suggests that a Clausewitzian variant of the Kantian structure can be proposed. In this formulation, politics may be understood as the role of reason, and the reality of war—or more precisely, war itself—replaces the empirical element. In a certain sense, strategy assumes the position of understanding. Strategy, like understanding, serves as an intermediary term between politics and war.

Conclusion: In Clausewitz's strategic judgment, the concepts of strategy, tactics, friction, and center of gravity are intimately connected with empirical reality, in contrast to the Kantian model of judgment. Within the Clausewitzian model, politics substitutes for reason, war replaces the empirical element, and strategy takes the place of understanding as conceptualized in Kant's system. Here, it is "strategy" that mediates between the demands of politics and the reality of war—that is, between the aspiration to construct an abstract, unifying fiction and the tendency toward the dissipation of chaotic and decentralized energy (friction).

Cite this article: Shabani, M., Valivand Zamani, H., Moradian & M., Riazi, V. Clausewitz's strategic judgment versus Kant's Synthetic a priori judgment: a phenomenological study. *Military Science & Techniques*, 20(70), 5- 44
DOI:<http://doi.org/10.22034/qjmst.2024.2038644.2095>

قضاوت استراتژیک کلاوزویتس در برابر قضاوت پیشینی ترکیبی کانت:

یک مطالعه پدیدارشناسی

مهدی شعبانی^۱ | حسین ولی‌وند زمانی^۲ | محسن مرادیان^۳ | وحید ریاضی^۴

۱. دانشجوی دکتری تخصصی مدیریت دفاعی، دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، تهران، ایران. رایانامه: mehdi79tco@gmail.com

۲. نویسنده مسؤل، دانشیار دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، تهران، ایران. رایانامه: hvz42@hotmail.com

۳. استادیار دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، تهران، ایران. رایانامه: mohsen.moradian7@gmail.com

۴. دانشیار دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، تهران، ایران. رایانامه: v.riazi@yahoo.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	هدف: پژوهش حاضر با هدف مقایسه قضاوت استراتژیک کلاوزویتس و قضاوت پیشینی ترکیبی کانت و موارد اختلاف و تصحیح مدل کانتی توسط مدل کلاوزویتسی قضاوت انجام یافته است.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۵/۲۷	روش‌شناسی: این پژوهش، رویکرد کیفی داشته و از نظر هدف، کاربردی بوده و با روش پدیدارشناسی انجام شده است.
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۶/۱۰	یافته‌ها: بر مبنای تحلیل کیفی، ۱۵۳ کد باز شناسایی شده است که در قالب ۲ مقوله اصلی شامل قضاوت پیشینی ترکیبی کانت (شامل ۱۸ کد باز و ۴ مفهوم) و قضاوت استراتژیک کلاوزویتس (شامل ۱۳۵ کد باز و ۱۰ مفهوم) با نرم‌افزار MAXQDA2020 دسته‌بندی شده است. می‌توان یک گونه کلاوزویتسی از ساختار کانتی را پیشنهاد کرد. سیاست ممکن است به عنوان نقش عقل در نظر گرفته شود، و واقعیت جنگ، یا دقیق‌تر، جنگ، جایگزین عنصر تجربی می‌شود. به یک معنا، استراتژی جای فهم را می‌گیرد. استراتژی، مانند فهم، اصطلاح میانی بین سیاست و جنگ است.
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۷/۲۲	نتیجه‌گیری: در قضاوت استراتژیک کلاوزویتس مفاهیم استراتژی، تاکتیک، اصطکاک و مرکز ثقل، برخلاف مدل کانتی قضاوت، با امر تجربی پیوند تنگاتنگی دارند. در مدل کلاوزویتس، سیاست جای عقل، جنگ جایگزین عنصر تجربی و استراتژی به جای فهم در مدل کانتی قرار می‌گیرند. این «استراتژی» است که بین خواسته‌های سیاست و واقعیت جنگ، یعنی بین تلاش برای ایجاد یک وحدت انتزاعی و جعل‌کننده و حرکت به سمت تخلیه انرژی آشفته و غیرمتمرکز (اصطکاک) نقش واسطه‌ای ایفا می‌کند.
تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۱۲/۲۰	
کلیدواژه‌ها: قضاوت پیشینی ترکیبی، قضاوت استراتژیک، استراتژی، تاکتیک، اصطکاک، مرکز ثقل.	

استناد: شعبانی، مهدی؛ ولی‌وند زمانی، حسین؛ مرادیان، محسن و ریاضی وحید (۱۴۰۳). قضاوت استراتژیک کلاوزویتس در برابر قضاوت

پیشینی ترکیبی کانت: یک مطالعه پدیدارشناسی. *علوم و فنون نظامی*، ۲۰ (۷۰)، ۴۴-۵.

DOI: <http://doi.org/10.22034/qjmst.2024.2038644.2095>

ناشر: دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش جمهوری اسلامی ایران

DOI: 10.22034/qjmst.2024.2038644.2095

Clausewitz's strategic judgment versus Kant's Synthetic A priori judgment: a phenomenological study

Mehdi Shabani¹ | Hosein Valivand Zamani^{2✉} | Mohsen Moradian³ | Vahid Riazi⁴

Introduction

The mechanism of reason necessitates the faculty of judgment, which serves as the foundation for command in the context of warfare. Clausewitz regarded this process of judgment as the most essential quality of a military leader. In contrast, Kant conceptualized judgment as the capacity to interpret perceived circumstances and to apply existing frameworks to novel situations. Clausewitz demonstrated that this method of acquiring knowledge was indispensable due to the prevalence of friction, chance, and uncertainty—factors that generate rapidly evolving scenarios distinct from past experiences. While Kant's notion of determinative judgment—defined as the application of known concepts and principles to specific instances—was indeed significant (especially since the study of history and personal experience enriched a commander's capacity), Clausewitz emphasized the value of reflective judgment. He contended that it is this form of judgment that distinguishes great leaders. Unique and unprecedented situations, according to Clausewitz, must be entrusted to individual judgment and innate talent (Aron, 1985, p. 26).

¹ PhD student in Defense Management, AJA Command and Staff University, Tehran, Iran.

E-mail: mehdi79tco@gmail.com

² Associate Professor, AJA Command and Staff University, Tehran, Iran.

E-mail: hvz42@hotmail.com

³ Assistant Professor, AJA Command and Staff University, Tehran, Iran..

E-mail: mohsen.moradian7@gmail.com

⁴ Associate Professor, AJA Command and Staff University, Tehran, Iran.

E-mail: v.riazi@yahoo.com

Methodology

This study adopts a qualitative research design with a phenomenological methodology. The phenomenon under investigation is the category of "Clausewitz's strategic judgment." The principal aim of phenomenology is to distill individual experiences of a phenomenon into a description of its essential structure—that is, its fundamental nature (Creswell, 1997, p. 79). Accordingly, this research seeks to articulate the essence of Clausewitz's concept of strategic judgment as experienced and interpreted in the philosophical domain.

Findings

To elucidate the essence of Clausewitz's strategic judgment, this study explores the philosophical parallels and divergences between Clausewitz and Kant. Like Kant, Clausewitz anchors his philosophical framework in the concept of synthetic knowledge. However, Clausewitz diverges slightly from the Kantian model. For him, theory is assessed based on its applicability to real-world conditions, as opposed to relying on the abstract notion of "experience" (or merely "possible experience") as its benchmark. Clausewitz endeavors to conceptualize synthesis in a context marked by pervasive uncertainty, where calculations must respond to fluid and dynamic variables. Consequently, in Clausewitz's view, strategy operates within the empirical realm. It is through strategy and the calculated application of force that reality becomes intelligible.

Conclusion

Clausewitz positions strategic judgment as a functional equivalent to the Kantian synthetic a priori judgment. Unlike Kant's model, strategic judgment cannot depend on the abstract unity of a priori concepts to constitute objects. Instead, Clausewitz introduces an

alternative unifying principle: the "center of gravity." For Clausewitz, when unity or internal coherence is at issue, it is the metaphor of the center of gravity that provides interpretive clarity. The concepts of friction, strategy (as strategic judgment), tactics, and center of gravity are all intimately connected to the empirical domain. A Clausewitzian adaptation of Kant's philosophical architecture can thus be proposed. Within this framework, politics assumes the role of reason, while the empirical element is supplanted by the reality of war. In this schema, strategy occupies the intermediary position that understanding held in Kant's system. However, its function and mode of operation are distinctly altered. In Kantian philosophy, understanding represents the domain of possibility, capable of determining the form of experience a priori. In Clausewitz's theory, strategy performs a similar mediating role between politics and war, but it does so within a dynamic and contingent field shaped by the realities of conflict.

References

- Cresswell, J. W. (1400). *Qualitative research and research design: Choosing from five approaches (Narrative research, phenomenology, grounded theory, ethnography, case study)* (H. Danaeifard & H. Kazemi, Trans., 5th ed.). Tehran: Saffar Publications..
- Aron, R. (1985). *Penser la guerre, Clausewitz: 1. L'âge européen*. Paris: Gallimard.

مقدمه

قرون هفدهم و هجدهم میلادی در تاریخ اروپا از نظر مسایل فکری و فرهنگی و فلسفی به عصر روشنگری (عصر خرد) معروف شده است (غفاری فر، ۱۳۸۳: ۱۱۲). اندیشه فلسفی از همان دوران نخستین فیلسوفان یونان تا پیوند فیزیک و متافیزیک در اندیشه ارسطو آغاز گردید و در کتاب مهم و دوران ساز نیوتن به نام «اصول ریاضی فلسفه طبیعی» پایه و اساس فلسفی «اندیشه مدرنیته» گردید (واگنر، ۱۳۹۴: ۲۱۱).

گات معتقد است که حداقل، ارتباط کلاوزویتس با گرهارد یوهان فون شارنهورست،^۱ کلاوزویتس را در معرض فلسفه کانتی قرار می‌داد (Gat, 1989: 16). پارت^۲ همچنین بیان می‌کند که کلاوزویتس، مانند سایر آلمانی‌های هم‌کلاس خود، در سخنرانی‌هایی درباره منطق، اخلاق، و علم و همچنین خواندن مقالات غیرحرفه‌ای درباره فلسفه شرکت می‌کرد. مسلم است که کلاوزویتس در سخنرانی‌های جی‌جی کیزهوتر،^۳ که کانت را محبوب نمود، شرکت می‌کرد، زیرا یادداشت‌هایی درباره یکی از این سخنرانی‌ها در آرشیو خانواده کلاوزویتس یافت شد (Aron, 1985: 224).

کانت سه ابزار از دستیابی به معرفت را در معرفت‌شناسی خود تعیین کرد: درک، قضاوت و عقل. کلاوزویتس هرگز به طور پیوسته از مفهوم یا اصطلاح درک استفاده نکرد، که کانت آن را به عنوان تجویز قوانین با استفاده از مفاهیم طبیعت (فیزیک) تعریف کرده بود. با این حال، اگر کلاوزویتس کلمه عقل را با فلسفه کانت به کار می‌برد، شاید در فلسفه جنگ به عنوان عمل وقوع‌یافته، برای درک، امری دریافت شده بود، حال باید با عقل آن را فرماندهی و کنترل کرد. سازوکار چپستی عقل نیازمند قوه حکم و قضاوت است که اساس فرماندهی در میدان جنگ است. این فرآیند قضاوت بود که کلاوزویتس به وضوح احساس کرد مهم‌ترین ویژگی یک رهبر است. کانت قضاوت را فرآیند تفسیر شرایط درک شده و اعمال نظم در موقعیت‌های جدید می‌داند. کلاوزویتس نشان داد که این روش کسب دانش ضروری است زیرا اصطکاک، شانس و عدم قطعیت موقعیت‌هایی را ایجاد می‌کند که بسیار با رویدادهای گذشته متفاوت و به سرعت در حال تغییر است.

¹ Gerhard Johann David von Scharnhorst

² P. Paret

³ J.G. Kiesewetter (تاریخ‌دان اتریشی: (۱۸۵۰ - ۱۷۷۳م.))

اگرچه قضاوت قاطع کانت، که توانایی به کار بردن مفاهیم و اصول شناخته شده در یک موقعیت بود، نیز مهم بود (و یکی از دلایل آن مطالعه تاریخ و تجربه شخصی کمکی به یک فرمانده بود)، نوع دانش تولید شده توسط تأمل قضاوت، همان چیزی بود که کلاوزویتس احساس می‌کرد رهبران بزرگی ساخته است. موقعیت‌های جدید و «موارد منحصر به فرد» را باید به قضاوت و استعداد واگذار کرد (Aron, 1985: 26).

مبانی نظری و پیشینه‌های پژوهش

کانت در اوضاعی نابسامان، سقراطوار پا به عرصه متافیزیک گذاشت. وی که تا پیش از دوره نقادی خود بیشتر به فلسفه لایب‌نیتس نزدیک بود، پس از مواجهه با عقل‌گرایی مدرن، از یک سو هنوز دل در گرو عقل و قوانین قطعی و قابل استناد آن داشت و از سوی دیگر با مواضع تجربه‌گرایان آشنا شد و تا حدی با انتقاد آنان بر عقل‌گرایی جزمی همدلی داشت. او در قطعه‌ای درخشان از پیشگفتار ویراست دوم نقد عقل محض می‌نویسد:

«تا به حال، فرض می‌شد که کل شناخت ما باید خود را با اشیاء هماهنگ سازد؛ اما همه تلاش‌ها در این راه که درباره اشیاء چیزی را به نحو پیشینی از طریق مفاهیم بدانیم، تا از آن طریق شناخت ما گسترش یابد، مطابق با پیش‌فرض مذکور، بی‌نتیجه ماندند. وضع در اینجا دقیقاً مانند تفکرات اولیه کوپرنیک است. کوپرنیک بعد از آن که در توضیح حرکات اجرام سماوی، براساس این فرض که ستارگان به دور ناظر می‌چرخند، توفیق لازم را نیافت، تلاش کرد تا ببیند آیا به نحوی موفق نخواهد شد اگر ناظر را دوران دهد و ستارگان را ساکن بگذارد؟ حال می‌توان در متافیزیک، در مورد شهود ابژه‌ها به شیوه‌ای مشابه عمل کرد. اگر قرار باشد که شهود، خود را بر ساختمان ابژه‌ها منطبق سازد، برای من قابل فهم نیست که چگونه انسان قادر خواهد بود به نحو پیشینی چیزی درباره آنها بداند. اما، برعکس، اگر ابژه‌ها (از آن حیث که ابژه حواس هستند) خود را با ساختمان قوه شهود ما سازگار کنند، آن‌گاه این امکان برای من کاملاً قابل بازنمایی می‌شود» (کانت، ۱۴۰۰: ۴۹-۴۸).

ایده اصلی کانت یافتن راه سومی میان تقسیم‌بندی دو وجهی هیوم، از یک سو احکام غیرقطعی ترکیبی پسینی^۱ مربوط به جهان واقعی، و از سوی دیگر احکام تحلیلی قطعی

^۱ a posteriori

ذهنی پیشینی^۱ بود. کانت به این دلیل بحث خود را بر «حکم» مبتنی می‌کند که معتقد است شناخت تنها در قالب حکم تحقق می‌یابد. او احکام را از دو جهت تقسیم می‌کند: یکی از حیث تحلیلی یا ترکیبی بودن، و دیگری از حیث پیشینی یا پسینی بودن. حکم تحلیلی حکمی است که محمول آن در موضوع مندرج باشد، حال آنکه حکم ترکیبی از پیش در موضوع مندرج نباشد (اردبیلی و حسینی: ۱۳۹۹: ۱۴-۱۳).

از سوی دیگر احکام یا پیشینی‌اند یا پسینی، یعنی با تصدیق و تکذیبشان مقدم بر تجربه‌اند یا مؤخر از تجربه. احکام پیشینی، به واسطهٔ تکیه بر روش استنتاج ممکن است قطعی باشند، حال آنکه احکام پسینی به دلیل تجربی بودن و در نتیجه تکیه بر استقراء، همواره احتمالی‌اند. روشن است که در وهلهٔ نخست تمام احکام برساخته از این دسته‌بندی دوگانه، چهار تا به نظر می‌رسند: تحلیلی پیشینی، تحلیلی پسینی، ترکیبی پیشینی، ترکیبی پسینی. از این چهار دسته، تصور احکام تحلیلی پسینی بی‌معنا است، زیرا حکم تحلیلی به تجربه نیازی ندارد؛ اما از سه دستهٔ باقی‌مانده، تکلیف احکام ترکیبی پسینی و تحلیلی پیشینی تا حد زیادی روشن است. احکام ترکیبی پسینی، هر چند دربارهٔ عالم خارج سخن می‌گویند، اما به دلیلی پسینی بودن، غیرقطعی‌اند. از سوی دیگر، احکام تحلیلی پیشینی، هر چند به واسطهٔ پیشینی بودن قطعی‌اند، اما به دلیل تحلیلی بودن دربارهٔ عالم خارج اطلاعی به ما نمی‌دهند. این امر بدنهٔ اصلی نقد هیوم بر امکان علم را تشکیل می‌دهد. هیوم نشان می‌داد که ما در صورتی می‌توانیم حکم قطعی داشته باشیم که نه دربارهٔ جهان، بلکه در چارچوب ابداعات ذهنی خود، از قبیل ریاضیات و هندسه، حکم صادر کنیم و هنگامی که بناست دربارهٔ جهان سخن بگوییم، امکان بیان حکمی قطعی وجود ندارد (یکی به این دلیل که روش ما در مواجهه با امور تجربی نه استنتاجی، بلکه استقرایی است و دیگری، به این دلیل که ما به ابژه بماهو ابژه دسترسی نداریم و واقعاً نمی‌دانیم که آنچه ابژه تلقی می‌کنیم تا چه حد برساختهٔ تخیل یا دستگاه ذهنی ما است و تا چه حد مستقل از ما). در نتیجه، تنها راهی که کانت می‌توانست برای برون‌رفت از انسداد هیومی بیابد، توسل به نوع چهار احکام، یعنی ترکیبی پیشینی که از نظر هیوم بی‌معنا بود. حکم ترکیبی پیشینی در عین حال که اطلاع‌بخش است (به دلیل ترکیبی بودن) قطعیت یا ضرورت و کلیت نیز دارد (به دلیل پیشینی بودن). کانت به دنبال دست‌یافتن به امکان طرح احکام ترکیبی پیشینی در سه

^۱ a priori

حوزه ریاضیات، فیزیک و فلسفه بود که سه بخش اصلی نقد اول را تشکیل می‌دهند (اردبیلی و حسینی، ۱۳۹۹: ۱۴).

کانت در بخش تحلیلات استعلایی توجه خود را بر اصول پیشینی حاکم بر فاهمه^۱ متمرکز می‌کند و به شناخت و اثبات دوازده مقوله^۲ پیشینی فاهمه می‌پردازد. کانت به واسطه^۳ رویکرد ایده‌آلیستی‌اش، سوژه بشری را در فرآیند شناخت منفعل نمی‌داند، بلکه هر شکلی از شناخت را در حقیقت نوعی فعالیت صدور حکم از سوی سوژه می‌داند. «حکم» کوچک‌ترین واحد شناخت است. هر شکلی از شناخت، نوعی وحدت‌بخشی به کثرات است که خود را در قالب یک حکم نشان می‌دهد. ادعای کانت این است که همان‌طور که زمان و مکان صورت‌های پیشینی شهود تجربی ما هستند، هر شکلی از فهم ما نیز به واسطه^۴ قالب‌های دوازده‌گانه^۵ فاهمه امکان‌پذیر می‌شود که او آنها را به پیروی از ارسطو «مقولات»^۶ او در این‌بخش بنا به ادعایش، اثبات می‌کند که نه تنها همین دوازده مقوله - نه بیشتر و نه کمتر - مقوم شناخت بشر هستند، بلکه این شناخت اتفاقاً می‌تواند و باید ناظر به حقیقت باشد (کانت، ۱۴۰۱: ۱۷۵).

جدول (۱) جدول مقولات فاهمه (اردبیلی و حسینی، ۱۳۹۹: ۲۰)

مقولات	احکام	داده‌ها
وحدت ^۷ کثرت ^۸ تمامیت ^۹	کلی ^۴ جزیی ^۵ شخصی (تکین) ^۶	کمیت ^۳
واقعیت ^۱ نفی ^۲ حدگذاری ^۳	موجب ^{۱۱} سالیه ^{۱۲} معدوله (یا نامتناهی) ^{۱۳}	کیفیت ^{۱۰}

¹ Verstand / understanding

² Kategorien / categories

³ Quantitaf / quantity

⁴ Allgemenic / universal

⁵ Besondere / particular

⁶ Einzelne / singular

⁷ Einheit / unity

⁸ Vielheit / plurality

⁹ Alheit / totality

¹⁰ Qualitat / quality

¹¹ Bejahende / affirmative

¹² Verneinede / negative

¹³ Unendliche / infinite

مقولات	احکام	داده‌ها
جوهر و غرض ^۸ علت و معلول ^۹ مشارکت ^{۱۰}	حملی ^۵ شرطی (متصله) ^۶ انفصالی (یا شرطی منفصله) ^۷	نسبت ^۴
امکان - امتناع ^{۱۵} وجود - عدم ^{۱۶} ضرورت - حدوث ^{۱۷}	ظنی ^{۱۲} تحقیقی ^{۱۳} یقینی ^{۱۴}	جهت ^{۱۱}

ما دیگر می‌دانیم که هر آنچه می‌بینیم و می‌شناسیم در حقیقت محصول حس‌گری و فاهمه خود ما است و در نتیجه با شناخت قوای حس و فاهمه خودمان می‌توانیم ریشه‌های برسازنده آنها را نه در شیء بیرونی مستقل و مناقشه‌برانگیز، بلکه در ابژه خودساخته‌مان بجوییم. انقلاب کوپرنیکی کانت، به واسطه تغییر ساختار ابژه، کل فلسفه بعد از خود را تحت‌الشعاع قرار داد و در نتیجه ما همچنان در دوران پساکانتی به سر می‌بریم (اردبیلی و حسینی، ۱۳۹۹: ۳۲-۳۱).

قضاوت پیشینی ترکیبی

«نقد عقل محض»، با نشان دادن امکان (و ضرورت) «قضاوت پیشینی ترکیبی» به دنبال اثبات ادعای خود مبنی بر داشتن حق دیکته کردن شرایط صلح در فلسفه است. در واقع، کل نقد دقیقاً به دلیل دشواری^{۱۸} است که این قضاوت‌ها ارائه می‌دهند (کانت، ۱۴۰۳: ۷۴). کانت ماهیت و کارکرد قضاوت پیشینی ترکیبی را با تقابل آن با قضاوت پیشینی

¹ Realitat / reality

² Neation / negation

³ Limitation / limitation

⁴ Relation / relation

⁵ Kategorische / categorical

⁶ Hypothesische / hypothetical

⁷ Disjunktive / disjunctive

⁸ Inharenz und Subsistenz / substance and accident

⁹ Kasualitat und Dpendenz / cause and effect

¹⁰ Gemeinschaft / community

¹¹ Modalitat / modality

¹² Problematische / problematic

¹³ Assertorische / assertoric

¹⁴ Apodiktische / apodictic

¹⁵ Moglichkeit - Unmöglichkeit / possibility - impossibility

¹⁶ Dasein - Nichtsein / - non - existence

¹⁷ Notwendigkeit - Zufalligkeit / necessity - contingency

¹⁸ BEDENKLICHKEIT

تحلیلی روشن می‌کند. با این نوع دوم، شخص در یک مفهوم معین می‌ماند تا چیزی در مورد آن تشخیص دهد. قضاوت تحلیلی که تنها به «اصل تضاد» پاسخ می‌دهد، عناصری را که قبلاً (هرچند، گیج‌کننده) در یک مفهوم اندیشیده شده‌اند، بیان می‌کند. کارکرد آن اصولاً شفاف‌سازی است (کانت، ۱۴۰۳: ۸۵). با این حال، امکان این مفهوم را مطرح نمی‌کند، یعنی اینکه آیا ممکن است به یک ابژه مربوط باشد یا نه (Kant, 1998: A258/B314). از سوی دیگر، قضاوت پیشینی ترکیبی دقیقاً به تأمین این امکان می‌پردازد و از این‌رو آشکارا باید از مفهوم داده‌شده فراتر رود. از محدودیت‌های مفهوم فراتر می‌رود تا آن را در رابطه^۱ با چیزی کاملاً غیر از آنچه قبلاً در آن تصور می‌شود در نظر بگیرد. یا همان‌طور که کانت بعداً در نقد اول می‌گوید: «اگر می‌خواهیم از روی مفهومی به طور ترکیبی قضاوت کنیم، باید از مفهوم خارج شد و به شهودی که در آن داده می‌شود، رفت» (Kant, 1998: A154-5/B193-4). در نتیجه، کانت می‌گوید، این رابطه هرگز مربوط به «هویت یا تضاد» نیست و «حقیقت» یا «نادرستی» حکمی که آن را تأیید می‌کند، هرگز نمی‌توان تنها از طریق حکم تشخیص داد (Kant, 1998: A154-5/B193-4). بنابراین، یک شرط خاصی خود را به قضاوت پیشینی ترکیبی متصل می‌کند. در کنار گذاشتن رابطه هویت یا تضاد، نمی‌تواند انطباق کامل عنصر خارجی را اعلام کند، و با این حال، این عنصر اخیر را نمی‌توان به‌طور دقیق، بیرونی تعیین کرد. به علاوه، تصدیق به معنای معین دیگر در درون خود حکم صورت نمی‌گیرد، بلکه موظف است برای نشان دادن حقیقت خود به چیز دیگری متوسل شود («X» ناشناخته‌ای که درک خود را بر آن پشتیبانی می‌کند (کانت، ۱۴۰۳: ۷۱). اگر پذیرفته شود که برای مقایسه ترکیبی آن با مفهومی دیگر باید از یک مفهوم فراتر رفت، «در این صورت یک امر سومی ضروری است که در آن ترکیب دو مفهوم می‌تواند به وجود آید (کانت، ۱۴۰۳: ۲۶۵). این امر سوم به طور هم‌زمان منشأ (پیشنهاد شده توسط فعل «ENTSTEHEN»)، «واسطه» و پشتیبانی از قضاوت‌های پیشینی ترکیبی است. کانت آن را با مجموعه دربرگیرنده‌ای^۲ می‌شناسد که در آن همه بازنمایی‌های ما وجود دارد، یعنی حس درونی و شکل پیشینی آن، زمان (Kant, 1998: A155/B194).

¹ VERHÄLTNIS

² INBEGRIFF

ترکیب کلاوزویتسی

کلاوزویتس نیز مانند کانت، موضع فلسفی خود را بر حسب دانش ترکیبی درک می‌کند و از عدم مناسبت آن دسته از نظریه‌های جنگ که خود را به تحلیل صرف محدود می‌کنند، انتقاد می‌نماید (Cagill, 2021: 411). تمام نظریه‌هایی که از طریق انتزاع و ساده‌سازی به نتیجه می‌رسند، فقط تا آنجا که به بخش تحلیلی دانش مربوط می‌شوند، می‌توانند پیشرفت در حوزه حقیقت تلقی شوند. با این حال، برای بخش ترکیبی، قوانین و نسخه‌های آنها کاملاً بی‌فایده است. کاربرد نظریه در استفاده تحلیلی آن (و کلاوزویتس، در مقابل کانت، هندسه را در این دومی شامل می‌شود) برای تجربه نمی‌تواند «بدون اعمال زور علیه حقیقت» انجام شود (Clausewitz, 2000: 70). با این حال، در حال حاضر یک انحراف جزئی از طرح‌واره کانتی وجود دارد. نظریه به جای داشتن مفهوم انتزاعی «تجربه» (یا صرفاً «تجربه ممکن») به عنوان سنگ محک آن، براساس توانایی آن در ارتباط با زندگی واقعی مورد قضاوت قرار می‌گیرد. از این رو، برای کلاوزویتس، هر فرمول ثابتی گفته می‌شود که در برابر نیروی زندگی واقعی محدودیتی کاملاً غیرقابل تحمل است و آن نوع نظریه‌ای که مانورهایی را براساس استدلالی با ماهیت کاملاً هندسی تجویز می‌کند، نسبت به موضوع مورد نظر کور باقی می‌ماند و در نهایت قادر به کنترل زندگی واقعی نیست (Clausewitz, 2000: 69-70).

این از دیرباز یکی از دغدغه‌های کلاوزویتس بوده است و می‌توان آن را در یادداشت‌های قبلی او درباره استراتژی، (که در سال‌های ۱۸۰۴، ۱۸۰۸ و ۱۸۰۹ م. نوشته شده‌اند)، هر چند که یک طرفدار بزرگ ریاضیات است، مشاهده کرد (Clausewitz, 1916: 95). کلاوزویتس ماهیت ترکیبی و در نتیجه مرتبط بودن آن با نظریه‌ای را که می‌خواهد تجربه (یا واقعیت) واقعی را هدف خود قرار دهد، کاملاً انکار می‌کند. او می‌گوید «مثال» و «فرمول» ماهیت کاملاً متفاوتی دارند: «مثال حالت زنده، (اما فرمول، انتزاع است». وقتی چیزی که به ماده مورد بحث تعلق دارد از طریق فرآیند انتزاع از بین نمی‌رود، همان‌طور که در مورد ریاضیات اتفاق می‌افتد (از آنجایی که موضوع آن قبلاً انتزاعی است)، او ادامه می‌دهد که آنچه در جنگ و استراتژی مهم‌تر

است، یعنی «ویژگی‌ها، خصوصیات و موقعیت‌ها» کمترین تمایل را به «انتزاعات و نظام‌های علمی» نشان می‌دهد (Clausewitz, 1916: 60-61).

نیاز به تأمل در روح جنگ به جای اشکال استخوان‌بندی شده چیزی است که تفکر اولیه کلاوزویتس را هدایت می‌کند. کلاوزویتس در نامه‌ای انتقادی که در سال ۱۸۰۹م. به فیشته نوشت، موضع خود را با این عبارات بیان می‌کند: «نباید مانند ماکیاولی، تقریباً به یک شکل ایده‌آل قدیمی که می‌خواهد با دقت بیشتری تقلید کند، پایبند بود» (Clausewitz, 1941: 67).^۲ بلکه باید به دنبال بازیابی روح واقعی جنگ بود. از نظر کلاوزویتس، این نقطه آغاز واقعی تأمل فلسفی در مورد جنگ است: «بنابراین باید نه از شکل، بلکه با روح شروع کرد و انتظار داشت که شکل‌های قدیمی را نابود و آنها را به چیزی مناسب‌تر تبدیل کند» (Clausewitz, 1941: 67).^۳

کلاوزویتس تلاش می‌کند ترکیبی را در زمینه‌ای بیان‌دیشد که همه چیز نامشخص است^۴ و محاسبات باید بر اساس مقادیر در حال تغییر^۵ انجام شود. با این حال، استراتژی در حوزه واقعیت کار می‌کند. در این زمینه است که کلاوزویتس قضاوت پیشینی ترکیبی را با قضاوت استراتژیک^۶ جایگزین می‌کند (Clausewitz, 2000: 540). برای کلاوزویتس، این استراتژی و استفاده حساب‌شده از زور است که امکان تعیین واقعیت را فراهم می‌کند. استراتژیست باید تحت یک فرآیند تغییر دائمی قرار گیرد تا از واقعیتی که خود (آن) ناپایدار است و دائماً در حال تغییر است، رها نشود.

برای درک عملکرد استراتژی، لازم است که واسطه‌ای که در آن عمل می‌کند به طور دقیق بررسی شود. برای کلاوزویتس، این واسطه بیش از همه با «اصطکاک»^۷ مشخص

^۱ - «آنچه در جنگ و استراتژی مهم‌تر است، یعنی بزرگ‌ترین ویژگی‌ها، خصوصیات و موقعیت‌ها، بیش از همه از انتزاعات و نظام‌های علمی طفره می‌رود».

^۲ - کارل فون کلاوزویتس، «یک مرد نظامی بی‌نام به فیشته»، به عنوان نویسنده مقاله درباره ماکیاول در جلد اول «وستا». در نوشته‌های کوچک: روح و عمل میراث سرباز و متفکر (هامبورگ: کلاسیک سنت، ۱۹۴۱)، ص ۶۷. «نباید مانند ماکیاول به روش بهتری که قبلاً وجود داشت پایبند بود و دوباره به این یا آن شکل نزدیک شد».

^۳ “Man soll also nicht mit der Form, sondern mit dem Geist anfangen und sicher erwarten, daß dieser die alten Formen selbst zerstören und in angemessenem wirken werde”. Ibid.

^۴ ALLES UNBESTIMMT IST

^۵ VERÄNDERLICHEN GRÖßEN

^۶ STRATEGISCHES URTEIL

^۷ FRIKTION

می‌شود. این اصطلاحی است که او برای توصیف ورود مداوم هرج و مرج به تمام کنش‌هایی که در حوزه واقعیت انجام می‌شود، استفاده می‌کند (Wooding, 2022: 138).

اصطکاک و استراتژی

برای کلاوزویتس، بیش از هر چیز واقعیت به عنوان اصطکاک است که این نقش را بر می‌کند. از این‌رو، کلاوزویتس نقد خود را از کانت و نیز تمام فلسفه‌هایی که تسلیم منطق واقعیت می‌شوند، به وسیله «مفهوم» اصطکاک بیان می‌کند. از نظر کلاوزویتس، «اصطکاک» دقیقاً عدم تطابق ذاتی بین واقعیت و امکان را توصیف می‌کند. نشان داده خواهد شد که از دیدگاه کلاوزویتسی، «استراتژی» جایگزین «استعلایی» کانت می‌شود. اصطکاک: یک محیط پایدار

برای کلاوزویتس، تنها مفهومی^۱ که با تفاوت بین جنگ واقعی و احتمالی مطابقت دارد، اصطکاک است (Clausewitz, 2000: 86).^۲ از این‌رو، این اصطکاک است که کلاوزویتس برای توصیف نارسایی مفهوم و بی‌ربط بودن منطق واقعیت‌سازی استفاده می‌کند. به یک معنا، این مفهوم اصطکاک است که جایگزین «مفهوم ابژه به طور کلی» یا «ابژه‌ها به طور کلی» از نظر هستی‌شناختی به خطرات کانت می‌شود (کانت، ۱۴۰۳: ۸۱۷). مانند مفهوم کانت، اصطکاک به امر تجربی داده‌شده اشاره دارد، اما برخلاف مفهوم کانت، انطباق امر تجربی با مفهوم، پیش‌فرض نیست. کلاوزویتس در همان ابتدا در سخنرانی «در باب جنگ کوچک»،^۳ به وضوح بیان می‌کند که مفهوم او از «اصطکاک» (یا همان‌طور که می‌گوید، «اصطکاک کل ماشین»)^۴ درست «مانند هر اصطکاک دیگر»،^۵ «فقط در تجربه قابل شناسایی است»^۶. ماهیت تجربی اصطکاک

^۱ BEGRIFF

^۲ “Frikktion ist der einzige Begriff, welcher dem ziemlich allgemein entspricht, was den wirklichen Krieg von dem auf dem Papier unterscheidet.” *Vom Kriege*, p.86.

(اصطکاک تنها اصطلاحی است که به طور کلی با آنچه جنگ واقعی را از جنگ روی کاغذ متمایز می‌کند، مطابقت دارد).

^۳ VORLESUNGEN ÜBER DEN KLEINEN KRIEG (1110/1810)

^۴ DIE FRIKTION DER GANZEN MASCHINE

^۵ WIE JEDE ANDERE

^۶ «فقط در تجربه قابل تشخیص است»، «اصطکاک تنها اصطلاحی است که به طور کلی با آنچه که جنگ واقعی را از جنگ روی کاغذ متمایز می‌کند مطابقت دارد». در *باب جنگ*، ص ۸۶. کارل فون کلاوزویتس، سخنرانی در مورد جنگ کوچک در نوشته‌ها، مقالات، مطالعات، نامه‌ها در نوشته‌ها، مقالات، مطالعات، نامه‌ها. جلد اول

چیزی است که کلاوزویتس نیز مکرراً در «در باب جنگ» بر آن اصرار دارد. کلاوزویتس استدلال می‌کند که اصطکاک، و انباشته‌شدن مشکلاتی که مانع حرکت می‌شوند، هرگز نمی‌توانند توسط کسانی که جنگ را تجربه نکرده‌اند به درستی نشان داده شوند (Clausewitz, 2000: 86) حتی گفته می‌شود که در تناقض با تئوری: کلاوزویتس اصرار دارد که هیچ‌گاه اصطکاک صرفاً به صورت نظری کاملاً درک نمی‌شود^۲ و حتی اگر این ممکن بود، استحکام قضاوت که به عنوان تدبیر شناخته می‌شود، وجود ندارد،^۳ که فقط می‌تواند در میدانی پر از اشیاء بی‌نهایت کوچک و چندگانه^۴ اجرا شده و توسعه یابد. آنچه در اندیشه کلاوزویتس آشکار می‌شود این است که مفهوم اصطکاک دقیقاً عدم‌انطباق امر تجربی با مفهوم را توصیف می‌کند (Wooding, 2022: 140).

گسترده‌ترین بحث در مورد این مفهوم در فصل هفتم کتاب اول «در باب جنگ»، «اصطکاک در جنگ» آمده است. از دیدگاه تئوری، کلاوزویتس در کتاب «در باب جنگ» می‌گوید، منطق واقعی‌سازی کاملاً قانع‌کننده به نظر می‌رسد («از لحاظ نظری کاملاً خوب به نظر می‌رسد»): «یک ژنرال یا فرمانده یک ارتش دستوری دریافت می‌کند که پس از آن باید محقق شود. ابزاری که در اختیار فرمانده است، گردان است که با نظم و انضباط شدید در یک مجموعه واحد متحد شده است. فرمانده با استفاده از ویژگی زور، سربازانی را که به او اختصاص داده شده به سمت تحقق اهداف هدایت می‌کند»

(GÖTTINGEN: VANDENHOECK & RUPRECHT, 1966), P.445). استفاده قبلی از اصطلاح «فریکشن» در نامه‌ای به ماری فون کلاوزویتس در سال ۱۸۰۶م. ظاهر می‌شود. اما در اینجا در توصیف ستایش‌آمیز شارن‌هورست صرفاً به عنوان یک استعاره برای اشاره به نحوه محدودشدن تأثیرات استعداد استفاده می‌شود. («فلج») توسط موانع شایستگی («موانع راحتی») و نظرات دیگران («خارجی»). کلاوزویتس از فرمولی استفاده می‌کند که به ویژه در نوشته‌های نظری خود به آن علاقه دارد:

«اصطکاک بی‌وقفه». رجوع کنید به کارل فون کلاوزویتس و ماری فون کلاوزویتس، تصویری از زندگی در نامه‌ها و برگه‌های خاطرات، ص ۶۵. پیرت پارت به این استفاده به عنوان اولین مورد اشاره می‌کند. پیرت پارت، «نکوبین در باب جنگ» را درم. هاوارد و پ. پارت ویرایش «در باب جنگ» (نیویورک: کتابخانه هرمن، ۱۹۹۳)، ص ۱۷ ببینید. «مشکل‌ها انباشته می‌شوند و اصطکاک‌هایی ایجاد می‌کنند که هیچ‌کس که جنگ را ندیده است، نمی‌تواند به طور کامل تصور کند». در باب جنگ، ص ۸۶.

¹ “Schwierigkeiten häufen sich und bringen eine Friktion hervor, die sich niemand richtig vorstellt, der den Krieg nicht gesehen hat”.

² Man wird [die Friktion]... theoretisch nie kennenlernen

³ so würde jene Übung des Urteils immer noch fehlen, die man Takt nennt.

⁴ in einem Felde voll unendlich kleiner und mannigfaltiger.

(Clausewitz, 2000, pp. 86-87). «همه چیز باید مانند یک «پرتو (نور)» عمل کند که «محور آهنی» را با «اصطکاک کم» روشن می‌کند» (Clausewitz, 2000: 87). با این حال، در عمل هرگز چنین نیست (Clausewitz, 2000: 87). همان‌طور که کلاوزویتس در متن قبلی خود می‌گوید: مهم‌ترین اصول جنگ: «برپا کردن جنگ با اثر یک ماشین پیچیده با اصطکاک شدید مشابه است، ترکیباتی که فرد به راحتی در انتزاع ایجاد می‌کند، در واقع فقط می‌تواند با تلاش زیاد انجام شود».^۱ این دقیقاً اصطکاک است که هر چیزی را که در بازنمایی اغراق‌آمیز و نادرست است، نشان می‌دهد (Clausewitz, 2000: 87). از نظر کلاوزویتس، هنگامی که کانت در سخنرانی‌های خود در مورد منطق می‌گوید که «معیار مادی کلی برای حقیقت غیرممکن است» (Kant, 2017: 477)، اصطکاک نقش یک معیار حقیقت، سنگ محک برای مناسب بودن یک نظریه یا یک بازنمایی را ایفا می‌کند.

اصطکاک «یک عامل نامرئی و فعال کلی است» (Clausewitz, 2000: 86) که شانس و عدم قطعیت را در هر عمل و هر حرکتی وارد می‌کند. هر چیزی که هست تابع آثارش است. این اصطلاح در اصل از علوم مکانیک آمده است؛ با این حال، کلاوزویتس کاربرد خود را از مواردی که در گذشته یافت می‌شود متمایز می‌کند. کلاوزویتس مفهوم خود را از «فریکشن» (Friktion) از «همه انواع دیگر اصطکاک» از نظر املاتی متمایز می‌نماید، که دومی به جای «K» با «C» نوشته می‌شود. این دو املاء در اواخر قرن هجدهم و آغاز قرن نوزدهم در ادبیات علمی آلمان وجود داشتند، اگر چه «اصطکاک» (FRICTION) سابقه طولانی‌تری در علوم مکانیک داشت و بلافاصله این زمینه را تداعی می‌کند (Wooding, 2022: 145).

این تمایز در «در باب جنگ» به طور دقیق‌تری توضیح داده شده است. «اصطکاک عظیم» را که مشخصه واقعی بودن جنگ است «نمی‌توان آن‌طور که در مکانیک وجود دارد به چند نقطه کاهش داد» (Clausewitz, 2000: 87). تنها با استفاده از فرآیند انتزاع و در نتیجه تحریف است که نقاط تماس به یک عدد قابل شمارش کاهش می‌یابد.

^۱ کل جنگ مانند عمل یک ماشین مرکب با اصطکاک بسیار زیاد است، به طوری که ترکیباتی را که می‌توان به راحتی روی کاغذ طراحی کرد تنها با تلاش زیاد انجام می‌شود. کارل فون کلاوزویتس. مهم‌ترین اصول جنگ، برای تکمیل دروس من با اعلیحضرت ولیعهد در نوشته‌های کوچک: ذهن و عمل - میراث سرباز و متفکر (هامبورگ: تردیشن کلاسیک، ۱۹۴۱)، ص ۷۶ (از این پس، بیشترین اصول مهم جنگ).

در واقع، نقاط اصطکاک به ظاهر نامحدود هستند. «ماشین نظامی، ارتش و همه چیز مربوط به آن» به خودی خود پیچیدگی زیادی ندارند و استفاده و هدایت آنها آسان به نظر می‌رسد (Clausewitz, 2000: 86). با این حال هیچ بخشی از این چرم یک‌تکه نیست، برعکس، همه چیز از اجسام منفرد تشکیل شده است که هر یک از آنها در معرض اصطکاک از همه طرف هستند (Clausewitz, 2000: 86). این اصطکاک هم داخلی و هم خارجی است. این فقط مقاومت یک جهان بیرونی در برابر عملی نیست که از یک موضوع واحد و یکسان سرچشمه می‌گیرد، بلکه مقاومت درونی هر چیز سازمان‌یافته نیز هست. به نظر می‌رسد کلاوزویتس در اینجا از توصیف کانت در «ابهام» قلمرو ظواهر پیروی می‌کند. در این بخش، کانت ادعا می‌کند که «درونی خالص، (که) فقط درونی نسبی است که خود از روابط بیرونی تشکیل شده است» وجود ندارد (کانت، ۱۴۰۳: ۴۰۲). خود ایده درونی مطلق ماده، همان‌طور که درک ناب آن را در وهم و رؤیا می‌بیند، چیزی نیست جز «یک فکر توخالی».^۱ کانت می‌افزاید، «با این حال، می‌توان از یک «ابژه ماورایی» صحبت کرد، که ممکن است به خوبی زمینه ظهور باشد، و به عنوان ماده از آن یاد می‌شود، اما این یک «چیزی صرف»^۲ است که ما حتی ماهیت آن را درک نمی‌کنیم. اگر کسی توانست آن را برای ما توضیح دهد» (کانت، ۱۴۰۳: ۴۰۲). با این حال، کلاوزویتس تمایز بین درون و بیرون را کاملاً دلخواه نمی‌داند. محدودیت‌های یک موجود یا یک فرد صرفاً یک مسأله دیدگاه نیست، همان‌طور که برای مثال اسپینوزا در «اخلاق» خود نیز چنین است (Spinoza, 2010:132-4)، بلکه تصویری پویا از این تفاوت دارد.

از نظر کلاوزویتس این بیرونی بودن مستمر و فراگیر (همه چیز خارج از هر چیز دیگری است) به این معنی است که اصطکاک در همه جا و همیشه در تماس با شانس^۳ است و جلوه‌هایی را به وجود می‌آورد که به هیچ‌وجه قابل محاسبه نیستند (Clausewitz, 2000: 87) غیرقابل محدود شدن، تا جایی که نمی‌توان آن را به چند نقطه ثابت تقلیل داد، مقاومت داخلی و خارجی که هر حرکت با آن مواجه می‌شود به این معنی است که یک تغییر جهت مستمر انرژی وجود دارد (Wooding, 2022: 146). کلاوزویتس افکار

¹ EINE BLOÛE GRILLE

² Etwas

³ Zufall

خود را در مورد اصطکاک در این فرض خلاصه می‌کند: «عمل در جنگ حرکت در یک محیط مقاوم است» (Clausewitz, 2000: 87). این را باید از دو جهت فهمید: اولاً، به این معنا که هیچ اقدامی بدون مواجهه با مقاومت صورت نمی‌گیرد: هیچ حرکت آزادانه‌ای در میدان واقعیت وجود ندارد. و ثانیاً به عنوان راهی برای توصیف گسترش و پراکندگی تأثیرات هر عمل. نقد لحظه آزاد پیش از این در «اصول اساسی جنگ»^۱ کلاوزویتس واضح است. در اینجا، در چارچوب بحث از اصطکاک، گفته می‌شود که «اراده آزاد»^۲ (به طور کلی) خود را «به طور مستمر و بدون مکث در تمام حرکاتش باز می‌دارد» (Clausewitz, 1941: 76). در این متن اولیه، کلاوزویتس ادامه می‌دهد که «نیروی قابل توجه روح و درک برای غلبه بر این مقاومت لازم است». اما در «در باب جنگ»، کلاوزویتس در مورد امکان غلبه بر این مقاومت انتقادی‌تر به نظر می‌رسد: «یک اراده آهنین قدرتمند بر این اصطکاک غلبه می‌کند، موانع را از بین برده، اما به ناچار ماشین را نیز از بین می‌برد» (Clausewitz, 2000: 86). اراده‌ای که به سمت آرمان یک جنبش آزاد و بدون مانع می‌رود، خود را تهدید به نابودی می‌کند.

به سبب اهمیت ویژه برای توصیف اصطکاک به عنوان یک واسطه، استعاره «آب» است که خود را با اصرار خاصی نشان می‌دهد. استعاره آب به کلاوزویتس اجازه می‌دهد تا حرکت از انتزاع به واقعیت را واضح‌تر و شفاف‌تر ارائه دهد. در «نبرد ۱۸۱۲م» در روسیه، او آن را این‌گونه بیان می‌کند: «حرکتی که به راحتی در هوا انجام می‌شود، در آب به شدت دشوار می‌گردد» (Clausewitz, 1835: 865). اگر کانت فلسفه را به عنوان نماد «کبوتر سبک»^۳ در «پرواز آزاد» در هوا، در رویای فضای خالی که در آن دیگر با هیچ مقاومتی مواجه نمی‌شود، تصویر می‌کرد (Kant, 1998: A5/B8-9)، کلاوزویتس فضای خود فلسفه زیر آب را قرار می‌دهد.

برای کلاوزویتس، هیچ زمینه محکمی وجود ندارد. «استراتژیست همیشه در دریا است و برای همیشه در آب‌های ناشناخته حرکت می‌کند» (Clausewitz, 2000: 88). اصطکاک مایع کلاوزویتس، در برابر مقاومت یک‌طرفه کانت، به طور کلی فراگیر است و اساساً با چیزی که نمی‌توان از قبل تعیین کرد، مرتبط است. برای پیمایش در این

¹ DIE WICHTIGSTEN GRUNDSÄTZE DES KRIEGFÜHRENS

² DER FREIE WILLE

³ LEICHTE TAUBE

محیط، باید به طور مداوم حرکت خود را اصلاح کرد تا اثرات آن را متعادل کرد: «همان طور که فرد قادر به انجام ساده‌ترین و طبیعی‌ترین حرکات، یعنی راه رفتن، در آب نیست، حتی نمی‌تواند (در جنگ) از عهده حفظ خط میانه، با استفاده از نیروهای عادی برآید» (Clausewitz, 2000: 87). اصطکاک باعث ایجاد اعوجاج مداوم در تمام حرکات، از دست دادن مداوم یا تغییر جهت انرژی می‌شود. آنچه از این نتیجه گرفته می‌شود کاملاً مخالف یک علیّت دقیق و عقلاً قابل تعیین است که کانت در خواب دیده است. حوزه واقعیت، اجازه هیچ دقت مطلقى را در تأثیرات اعمال فرد نمی‌دهد (Clausewitz, 2000: 87).

استعاره آب همچنین مفهوم «محیط واسطه» را می‌گیرد و گسترش می‌دهد، به اصطکاک اجازه می‌دهد تا از دیدگاه هیدرودینامیکی درک شود. این، دومین شیوه‌ای است که باید فرض «عمل در جنگ حرکت در یک محیط (واسطه) مقاوم» را تفسیر کرد. از آنجایی که «در جنگ، مانند جهان به طور کلی، هر چیزی که به یک کل تعلق دارد به هم مرتبط است»، هر علتی، هر چقدر هم که کوچک باشد، آثاری را ایجاد می‌کند که گسترش می‌یابد و همه اجزای دیگر را تحت تأثیر قرار می‌دهد (Clausewitz, 2000: 132).

استعاره آب دارای حدود خاصی است که در اینجا باید به دو مورد آن اشاره کرد. اولاً، همان طور که دیده شد، اصطکاک به عنوان «محیط مقاوم» در همه چیز نفوذ می‌کند. ثانیاً، ممکن است منجر به تصور واقعیت به عنوان یک ماده ساکن شود که می‌تواند حرکت کند، یعنی دارای حرکت به عنوان یک عرض است. در این مرحله، شاید بتوان سه گزاره را در مورد ماهیت واقعیت، در اندیشه کلاوزویتس مجزا کرد:

۱. هر چیزی که وجود دارد اثراتی را ایجاد می‌کند.

۲. آثار، قابل تقلیل به علل خود نیستند (روابط علی از هم گسیخته)

۳. همه چیز در روابط علی بهم پیوند خورده است (علت مادی).

اگر از نظر کانت، چالش اساسی برای فلسفه که تجربه‌گرایی ارائه کرد، اساساً به قضاوت منطقی مربوط می‌شد، یعنی این بیانیه که چیزی لزوماً چنین است، مفهوم تجربی رادیکال کلاوزویتس از اصطکاک، حتی قضاوت ادعایی را تضعیف می‌کند، این بیانیه که چیزی صرفاً وجود دارد. مورد دوم این که، برای کلاوزویتس، ممکن است از قبل بر شکل تجربه تأثیر گذاشت. از این نظر، (تفکر) کلاوزویتس می‌تواند به عنوان تلاش برای

فکر کردن به تعدیل فعالیت ماورایی تحت مفهوم استراتژی در نظر گرفته شود. با این حال، در تنوع کلاوزویتسی خود، این فعالیت ماورایی کاملاً تعیین کننده نیست، و از این رو دلالت بر یک رابطه مستمر با چیزی دارد که به طور کامل بر آن تسلط ندارد (Wooding, 2022: 152).

حقیقت استعلایی و استراتژی

در اینجا، توجه به خلأ خاصی در درگیری کلاوزویتس با مفهوم کانتی از حقیقت مهم است. اگر چه کلاوزویتس هر دو نوع صوری و مادی را مورد بحث قرار می دهد، او در هیچ زمانی از حقیقت استعلایی، مقوله سوم از واقعیت موجود در فلسفه کانت، صحبت نمی کند. در واقع، به نظر می رسد که کلمه «استعلایی» کلاً در متون کلاوزویتس وجود ندارد. کانت مفهوم «حقیقت استعلایی» را در پایان بخش طرح‌واره‌سازی ارائه می کند. در اینجا به نظر نمی رسد که مستقیماً بحث از رابطه مفهوم با یک ابژه (همان طور که در حقیقت مادی است) مطرح باشد، بلکه موضوعی است که این رابطه را مجاز می کند. او می گوید حقیقت استعلایی مقدم است و حقیقت تجربی ممکن را بیان می کند و شامل رابطه کلی با تجربه ممکن است (Kant, 1998: A146/B185). زمانی گفته می شود مفاهیم دارای حقیقتی استعلایی هستند که روابط ادراکات را در هر تجربه‌ای پیشینی بیان کنند، یعنی شکلی را که واقعیت باید به خود بگیرد (Kant, 1998: A221-2/B269).

در این زمینه، همچنین باید توجه داشت که اگرچه اصطلاح «استعلایی» به نظر در آثار کلاوزویتس وجود ندارد، او نشان می دهد که با تمایز پیشینی / پسینی آشنا است. در پیش نویس‌های اولیه‌اش، او استفاده از این تمایز را در متنی توسط یک نظریه پرداز نظامی پروس،^۱ که تا حدودی خودسرانه آن را بر تقابل بین علم^۲ و هنر^۳ قرار می دهد، انتقاد می کند و می گوید که اولی یک دانش پیشینی سیستماتیک و دومی دانش پسینی سیستماتیک است (Clausewitz, 2000: 101). سپس در «اشاره به استراتژی ناب و کاربردی از آقای فون بولو^۴ یا انتقاد از دیدگاه‌های موجود در آن» کلاوزویتس استفاده

¹ E. V. BIEBERSTEIN

² WISSENSCHAFT

³ KUNST

⁴ Herrn von Bülow

بولو از اصطلاح ناب را در عبارت «استراتژی ناب» زیر سؤال می‌برد، زیرا او می‌گوید، «استراتژی از یک شناخت پسینی شکل می‌گیرد (Hahlweg, 1979: 73). با این حال، «حقیقتی» وجود دارد، که او می‌نویسد، «اغلب فقط از طریق یک قضاوت آموزش‌دیده و درایت باتجربه طولانی یافت می‌شود (Clausewitz, 2000: 582)».^۱ آنچه به نظر می‌رسد در اندیشه کلاوزویتس اتفاق می‌افتد، بیشتر جرح و تعدیل و دوباره قرار دادن امر استعلایی است. از این گذشته، یکی از مواردی که در «در باب جنگ» در خطر است، دقیقاً امکان تعیین پیشاپیش نتیجه جنگ است. اگر جنگ هرج و مرج کامل، طغیان خشونت کنترل‌نشده و غیرقابل کنترل مشروط به قانون دیگری جز قانون شانس بود، هر گفتمانی که بخواهد خطوط آن را ترسیم یا تعیین کند که چگونه می‌توان در آن عمل کرد، بیهوده خواهد بود. پیروزی یا اجرای یک ساختار سلطه، یک تصادف محض خواهد بود که به هیچ‌وجه نمی‌توان آن را تحت تأثیر قرار داد. کلاوزویتس تلاش می‌کند در حالتی از فعالیت استعلایی بیندیشد. در «قلمرو عدم قطعیت» و «شانس» که جنگ اتفاق می‌افتد (Clausewitz, 2000: 64)،^۲ با استفاده از استراتژی است که می‌توان بر احتمال موفقیت تأثیر گذاشت (Clausewitz, 2000: 50). استراتژی در واقع از قبل بر روی نبرد عمل می‌کند: ویژگی‌های زمانی و مکانی نبرد، زمان و مکان وقوع آن و همچنین ماهیت نیروهای مورد استفاده را تعیین می‌کند. با این حال، همان‌طور که کلاوزویتس اصرار می‌کند: «استراتژی تنها می‌تواند شکل یک نبرد را محدود نماید، نه اینکه آن را تعیین کند» (Clausewitz, 2000: 96).^۳ این کار، مستلزم تغییرات عمده خاصی در مدل کانتی است. اول از همه، اگر نبرد رابطه‌ای با امر تجربی باشد، فعالیت استعلایی نمی‌تواند کاملاً پیشینی باشد: در اینجا، پسینی چیزی نیست که صرفاً نادیده گرفته شود، همان‌طور که کانت می‌خواهد^۴ بلکه بخشی

^۱ "Wo es kein System, keinen Wahrheitsapparat gibt, da gibt es doch eine Wahrheit, und diese wird meistens nur durch ein geübtes Urteil und den Takt einer langen Erfahrung gefunden".

^۲ "Krieg ist das Gebiet der Ungewißheit"; "Krieg ist das Gebiet des Zufalls".

^۳ "Die Strategie kann die Form des Gefechts beschränken, aber nicht bestimmen." "Entwürfe und Vorarbeiten zum Werk.

^۴ در زیبایی‌شناسی استعلایی، به نظر می‌رسد کانت محتوای تجربی را به یک ایده‌آلیسم ذهنی صرف تقلیل می‌دهد. نگاه کنید به:

جدایی ناپذیر از فرآیند است. از نظر کلاوزویتس، این تعیین خود شکل است که گذر از امر تجربی را ضروری می‌کند، یعنی عبور از چیزی که کاملاً غیرقابل پیش‌بینی است. سپس رابطه استراتژی با امر تجربی با تاکتیک تکمیل می‌شود، که مستلزم اعمال خشونت‌آمیز نیرویی است که به دنبال تطبیق ابژه زنده و واکنش‌دهنده با شکل تحمیل‌شده بر آن است. به این معنا، به نظر می‌رسد تاکتیک‌ها نقش طرح‌واره‌ای را به عهده می‌گیرند که جهت آماده کردن شهود برای مفاهیمی که قرار است بر آنها تحمیل شود، کار می‌کنند. با این حال، برخلاف مدل کانتی، برای کلاوزویتس، این امر مستلزم مقاومتی قاطع و آگاهانه از سوی ابژه است (Clausewitz, 2000: 122). تأثیر استراتژی بر نبرد با نزول به امر تجربی خاتمه نمی‌یابد: در واقعیت، فعالیت استعلایی در عملکرد استراتژی دوچندان می‌شود. استراتژی نه تنها با اعمال پیشاپیش از طریق تعیین زمان، مکان و نیروهای مورد استفاده، امر تجربی را غافلگیر می‌کند، بلکه ارزش نتیجه را، خواه پیروزی یا شکست، با وارد کردن آن در پیکار، به صورت عطف به گذشته تعیین می‌کند. به طور کلی: از طریق سازماندهی مجدد داخلی ساختار و اهداف ماشین نظامی است که نتیجه نبرد ضمیمه می‌شود. از نظر کلاوزویتس، فعالیت استراتژیک در عین حال درونی و مستمر است: «استراتژی باید وارد میدان شود تا به هر چیز غیرعادی در محل ترتیب دهد و اصلاحاتی را برای کل ایجاد کند که کاملاً ضروری است (Clausewitz, 2000: 157) و هیچ زمانی نمی‌تواند دست از این کارش بردارد» (Clausewitz, 2000: 540).

برای کلاوزویتس، این «قضاوت استراتژیک» است که جایگزین قضاوت پیشینی ترکیبی می‌شود. از آنجایی که قضاوت استراتژیک برخلاف قضاوت ترکیبی پیشینی، قادر به تکیه بر وحدت انتزاعی مفاهیم پیشینی برای تعیین ابژه‌ها نیست، کلاوزویتس به اصل دیگری از وحدت متوسل می‌شود: «مرکز ثقل (Clausewitz, 2000: 539-40)». ^۱ کلاوزویتس اصرار دارد که هرگاه از وحدت یا به طور دقیق‌تر انسجام درونی ^۲ صحبت می‌شود، این قیاس مرکز ثقل است که باید مورد استفاده قرار گیرد (Clausewitz, 2000: 539). این اصطلاح برای درک چگونگی تصور کلاوزویتس از شکل‌گیری

¹ SCHWERPUNKT/CENTRA GRAVITATIS.

² ZUSAMMENHANG

موجودات سازمان‌یافته در حوزه واقعیت، یعنی برای درک شکلی که هستی‌شناسی در اندیشه کلاوزویتس به خود می‌گیرد، اهمیت ویژه‌ای دارد.

مرکز ثقل دلالت بر رابطه‌ای از تأثیر متقابل بین اجزا و کل دارد. مرکز ثقل مطمئناً بر حرکت و موقعیت قطعات تأثیر می‌گذارد، اما در عین حال، خود فقط محصول چینش و تعامل همین قسمت‌ها است. تغییر قابل‌توجهی در روابط بین قطعات می‌تواند موقعیت و شدت مرکز ثقل را تغییر دهد. این تأثیر مستمر و متقابل، ابزارهای مفهومی برای توصیف انعطاف‌پذیری و سازگاری لازم و همچنین هویت مستمر یک موجود سازمان‌یافته در حوزه واقعیت را به کلاوزویتس ارائه می‌کند. یک وحدت منطقی انتزاعی قادر نخواهد بود که اصلاحات درونی ضروری ماهیت خود را بگونه‌ای انجام دهد که به یک واقعیت دائماً در حال تغییر پاسخ دهد. علاوه بر این، مرکز ثقل راهی برای درک رابطه پیچیده بین درون و بیرون یک موجود سازمان‌یافته فراهم می‌کند. مرکز ثقل، به وضوح بین آنچه درونی و بیرونی موجود سازمان‌یافته است تمایز قائل نمی‌شود، به این ترتیب، نمی‌تواند هیچ ادعای هستی‌شناختی صریحی در مورد ماهیت و محدودیت‌های موجود سازمان‌یافته ارائه دهد. در ثانی، حوزه‌ای از تأثیر دارد که دائماً توسط عناصر خارجی نفوذ پیدا کرده و آسیب می‌بیند. این عناصر خارجی وارد این حوزه شده، آن را مختل می‌کنند و به طور مصنوعی در آن گنجانده می‌شوند. بر اساس این تصور، قضاوت استراتژیک شامل یک حرکت دوگانه است. آن باید از یک سو، از طریق انعکاس بر جسم زنده و در حال واکنش، مرکز ثقل دومی را شناسایی کند؛ در انجام این کار به دنبال جلوگیری و با استفاده حساب شده از زور، محدود کردن حرکات و جابجایی ابژه در موقعیت است. از سوی دیگر، مرکز ثقل باید خود را نیز با سازماندهی مجدد داخلی اجزای خود پنهان کند تا از احتمال ضدحمله جلوگیری شود. این عملکردهای مضاعف امکان دگرگونی دشمن را تا زمانی که تنها یک مورد تسلیم شدن باقی بماند، کاهش می‌دهد. در اینجا پیروزی به مثابه تحمیل امکانی بر رقیب تلقی می‌شود که متخاصم موظف به تحقق آن است. واقعیت حریف، تبدیل به واقعیت بخشیدن به امکانی می‌شود که از بیرون بر او تحمیل شده است (Wooding, 2022: 157).

از نظر کلاوزویتس، گذر از واقعیت به طور جدایی‌ناپذیری با تأثیرات شانس، با از دست دادن مداوم انرژی از طریق اصطکاک، پیوند خورده است، عناصری که در خدمت مخدوش کردن وضوح و تضعیف مناسبت امکانی است که از قبل ردیابی شده است. این

تعهد به تجربه واقعی به این معنی است که کلاوزویتس در نهایت از مفاهیم به معنای کانتی دست می‌کشد. اصطکاک، استراتژی (قضاوت استراتژیک)، تاکتیک، مرکز ثقل به مفاهیم اساسی او تبدیل می‌شوند. اما آنها از داشتن همان جایگاه ناب و استعلایی که مقولات کانت دارند دور هستند، همه آنها با امر تجربی پیوند تنگاتنگی دارند. کلاوزویتس قلمرو فلسفه را ترک نمی‌کند: او آن را در زمینی ناپایدار قرار می‌دهد. دیگر این قاضی نیست که صرفاً به اجرای قوانین از پیش موجود می‌پردازد که الگویی است برای تفکر فلسفی، بلکه استراتژیست است.

جنگ و سیاست: ادامه با ابزارهای دیگر (پیشنهاد قانونی)

کلاوزویتس با این گزاره که «جنگ ادامه سیاست با ابزارهای دیگر» است، تبعیت ساده جنگ از سیاست را درک نمی‌کند. ادعای مکرر در اندیشه پخته کلاوزویتس که صرفاً «ابزار» سیاست بود، نباید به عنوان یک گزاره بنیادی درک شود. آن مستقیماً و کاملاً ابژه مورد نظر (یعنی بودن، جنگ) را تعیین نمی‌کند. اول از همه باید به عنوان تعدیل گزاره تنظیمی، به معنای کانتی، درک شود (Cagill, 2021: 410). به عبارت دیگر، به عنوان راهنمای روشی که در آن ساختار و پیوند اشیاء با ارجاع به یک ایده‌آل دست‌نیافتنی بررسی می‌شود. کانت در بخش «استفاده منظم از ایده‌های عقل محض» در «نقد عقل محض» توضیح می‌دهد که عقل هرگز مستقیماً به یک ابژه مربوط نمی‌شود، بلکه صرفاً به فهم و با استفاده از دومی، به استفاده تجربی خود مربوط می‌شود. بنابراین هیچ مفهومی (از ابژه‌ها) ایجاد نمی‌کند، بلکه آنها را مرتب می‌کند و به آنها وحدتی می‌دهد که می‌توانند در بیشترین گسترش ممکن خود داشته باشند، یعنی در رابطه با کلیت مجموعه (Kant, 1998: (A643/B671).

همان‌طور که قوه عقل مستقیماً بر موضوعات تجربه عمل نمی‌کند، بلکه به طور غیرمستقیم از طریق فهم بر آنها تأثیر می‌گذارد، سیاست نیز به وسیله استراتژی به طور غیرمستقیم بر جنگ تأثیر می‌گذارد. می‌توان این را به وضوح در توصیف رابطه جنگ و سیاست در کتاب هشتم «در باب جنگ» مشاهده کرد، که شاید بتوان توجه داشت، کتابی بود که کلاوزویتس از آن بسیار خوشحال بود (Hahlweg, 1990: 628).

بیش از همه در فصلی با عنوان «جنگ ابزاری برای سیاست است» می‌باشد که کلاوزویتس کارکرد تنظیمی مفهوم سیاسی جنگ، یعنی مفهوم جنگ به عنوان یک ابزار را شرح می‌دهد. در این فصل، کلاوزویتس توضیح می‌دهد که تنها از یک دیدگاه

بیرونی است که «انبوه ظواهر» که جنگ را تشکیل می‌دهند، می‌توان به عنوان یک وحدت درک کرد (Clausewitz, 2000: 685). سیاست به عنوان اشغال‌کننده این موقعیت قرار می‌گیرد (Clausewitz, 2000: 6854). در واقع، در برخورد با جنگ به عنوان یک ابزار یا به عنوان بیانی صرف از خود، سیاست این امکان را فراهم می‌کند که یک انسجام هستی‌شناختی خاص را به جنگ نسبت دهیم. فقط از منظر سیاست می‌توان جنگ را «یک‌چیز» و همه جنگ‌ها را «چیزهایی از یک نوع یا یک نوع» تلقی کرد (Clausewitz, 2000: 684). با این حال، این دیدگاه سیاسی، که جنگ را صرفاً وسیله‌ای برای دستیابی به اهداف خارج از خود می‌داند، آن‌قدر از پدیده جنگ دور است که به سختی می‌داند آن چیست. عنصر سیاسی وارد ماهیت جنگ نمی‌شود و تمام آنچه در دومی به صورت منحصربه‌فرد وجود دارد، کاملاً محو می‌شود (Clausewitz, 2000: 684-5). کلاوزویتس می‌گوید که او حتی وارد کردن این را در تحلیل خود از ترس اینکه مبدا چشم‌انداز جنگ را تحریف کند و خواننده را نسبت به اشیاء منحصربه‌فردی که آن را پر می‌کنند و برای درک نحوه عملکرد آن باید مورد مطالعه قرار گیرد، کور کند، به تأخیر می‌اندازد (Clausewitz, 2000: 685).

بنابراین، با وجود نیروی متحدکننده سیاست، در (یا به عنوان) واقعیت، بسیار به ندرت با این آرمان مطابقت دارد. نیروی غلبه و متحد کردن همه عناصر مختلف سازنده پدیده جنگ و ارائه هدف جنگ در همه بخش‌ها تقریباً همیشه ناکافی است و جنگ خود را چیزی کاملاً غیر از آنچه باید باشد نشان می‌دهد. مفهوم، یعنی به یک «نیمه- وسیله» تبدیل می‌شود،^۱ موجودی بدون انسجام درونی ضرورت منطقی دقیقی که توسط یک تصور ابزاری تجویز می‌شود، خود را در واقعیت جنگ، در بازی احتمال و امکان، شانس و بدبختی گم می‌کند. کلاوزویتس از این نتیجه می‌گیرد که «باید جنگ را چیزی دانست که گاه بیشتر، گاهی کمتر با خودش یکسان است» (Clausewitz, 2000: 654).

^۱ در باب جنگ، ص ۶۵۲، ص ۶۸۴. کاملاً مشخص نیست که کلاوزویتس این مفهوم را از کجا می‌یابد و کاملاً ممکن است که خودش آن را ابداع کرده باشد. این اصطلاح به شکل جمع در «دانش منطق هگل» (۱۸۱۳)، در فصلی با عنوان «وجود شیء از ماده» آمده است. با این حال، به نظر می‌رسد که به شیوه‌ای کاملاً متفاوت استفاده می‌شود و اهمیت کمی برای آن قائل است. به این معنا که هگل هنگام تشریح سردرگمی هستی‌شناختی ناشی از تمایز بین چیزها و اجزای آنها به کار می‌برد (او می‌گوید معلوم نیست این‌ها چیزها هستند یا صرفاً نیمه‌چیز):

Hegel, *Wissenschaft der Logik, zweites Buch*. (Leipzig: Verlag Philipp Reclam Jun., 1963), 152.

بنابراین، دیدگاه سیاسی، دیدگاه اصلی نیست، بلکه یک کارکرد راهنما یا تنظیم‌کننده دارد که به موجب آن می‌گوید جنگ باید چه باشد، اما نمی‌گوید که جنگ چیست. توجه به این نکته مهم است که کلاوزویتس به دنبال این است که این دو گرایش را در تنش با یکدیگر قرار دهد و مطمئناً مایل نیست که دومی را تابع گرایش اولی قرار دهد. این «استراتژی» است که بین خواسته‌های سیاست و واقعیت جنگ، یعنی بین تلاش برای ایجاد یک وحدت انتزاعی و جعل‌کننده و حرکت به سمت تخلیه انرژی آشفته و غیرمتمرکز (اصطلاحاً) نقش واسطه‌ای ایفا می‌کند. استراتژی مرکز شناوری است که این دو گرایش را بدون کاهش یا رفع تفاوت اساسی آنها در کنار هم نگه می‌دارد. این یکی از اصلاحات اصلی مدل کانتی است، این دو اصطلاح در تضاد مستقیم هستند (همان‌طور که در مورد اشکال منفعل شهود وجود دارد، همدستی مفروض بین ایزه و صورت تحمیل‌شده بر آن وجود ندارد). به تعبیری، می‌توان گفت استراتژی بین مفهوم غایت‌شناختی جنگ و واقعیت ضدغایت‌شناختی آن مذاکره می‌کند. وقتی کلاوزویتس می‌گوید که «سیاست» «زحیمی است که جنگ در آن شکل می‌گیرد»، «رئوس کلی جنگ در سیاست، در یک شکل ابتدایی» درست مانند «خواص موجودات زنده در جنین‌های آنها» نهفته است؛ این را باید به معنای قاعده درک کرد» (Clausewitz, 122: 2000). سیاست خود را به عنوان خاستگاه (ایده‌آل) جنگ جعل می‌کند.

با در نظر گرفتن بحث فوق، می‌توان یک گونه کلاوزویتسی از ساختار کانتی را پیشنهاد کرد. همان‌طور که در بالا مشاهده شد، سیاست ممکن است به عنوان نقش عقل در نظر گرفته شود، و واقعیت جنگ، یا دقیق‌تر، جنگ، جایگزین عنصر تجربی می‌شود. به یک معنا، استراتژی جای فهم را می‌گیرد، اما نقش و نحوه عملکرد آن تغییر کرده است. در اندیشه کانت، فهم، قلمرو ساکن امکان است که قادر است شکل موضوع تجربه را کاملاً پیشینی تعیین کند. استراتژی، مانند فهم، اصطلاح میانی بین سیاست و جنگ است. با این حال، برخلاف فهم، به شکلی ثابت یا آنچه کلاوزویتس آن را «مرده» می‌نامد، تبدیل نمی‌شود. بنابراین، امکاناتی که استراتژی می‌خواهد تحمیل کند، کاملاً پیشینی نیستند، بلکه مبتنی بر واقعیتی هستند که با آن مواجه می‌شود.

باید به دو نکته توجه کرد. اولین مورد این است که کلاوزویتس یک ویژگی مهم به برخورد خود با این مسأله اضافه می‌کند. او می‌گوید که تمایز بین دولت «متمدن» و «غیرمتمدن» را نمی‌توان در «ماهیت خود وحشی‌گری و فرهنگ»، بلکه «در شرایط و

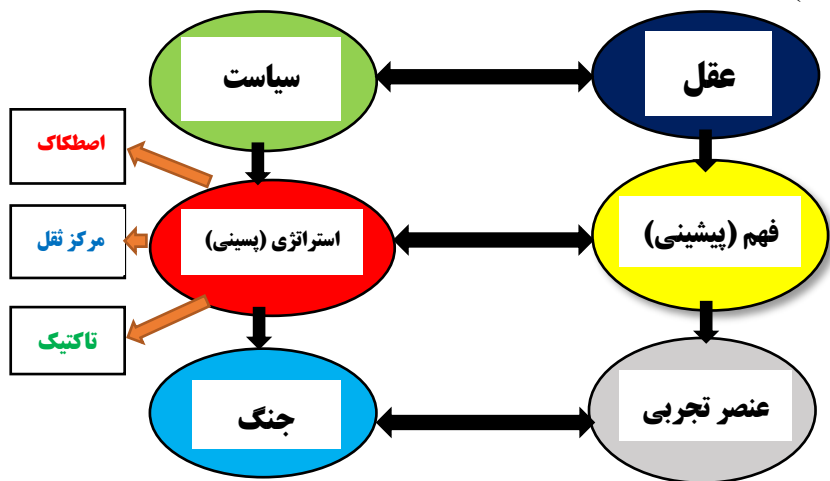
نهادهای همراه آنها» جستجو کرد. بنابراین، از آنجایی که از ترکیب دلخواه شرایط بیرونی ناشی می‌شود، نمی‌توان گفت که این توصیف لزوماً «در هر مورد منفرد» صادق است. یعنی کاملاً و منطقی‌تعیین‌کننده و تمایز مطلق نیست بلکه فقط مربوط به «اکثر موارد مهم» است (Clausewitz, 2000: 28-9). دومین چیزی که باید مورد توجه قرار گیرد، معنای دقیقی است که کلاوزویتس به اصطلاحات بکار رفته برای واجد شرایط بودن این دو دولت می‌دهد. بررسی چگونگی درک کلاوزویتس از رابطه با دولت به اصطلاح «غیرمتمدن»، موضع او را بیشتر تغییر خواهد داد. همچنین نحوه درک کلاوزویتس رابطه جنگ و سیاست را روشن خواهد کرد.

طبق گفته کلاوزویتس در یادداشت‌های اولیه‌اش، «جنگ در شکل اولیه‌اش چیزی جز نبرد محض نبود»، یک برخورد خشونت‌آمیز نیروهایی، «که غایت^۱ و موفقیت آن‌ها تنها در نابودی فیزیکی دشمن بود (Clausewitz, 2000: 63). او می‌گوید این همان شکلی است که هنوز برای واحدهای اجتماعی کمتر توسعه‌یافته وجود دارد، که «ته دامداری و نه کشاورزی» دارند و بنابراین «دارایی جز سلاح خود ندارند» (Clausewitz, 2000: 63). در این موارد است که نهاد سیاسی با نیروی نظامی یکسان است. کلاوزویتس دو دلیل برای توضیح تغییر ماهیت جنگ به دور از نبرد محض به شکل «مدرن» یا «متمدن» جنگ ارائه می‌کند. اولین مورد، توسعه جمعیت‌ها و دولت‌هایی است که از طریق «کشاورزی، تجارت و غیره، کم و بیش با شکل فعلی‌شان مطابقت دارند»؛ دوم این است که فاهمه، جنگ را به عنوان یک ابژه «اندیشه» و «تحقیق» در نظر گرفته است.

در تبدیل جنگ به وسیله و استفاده از آن برای دستیابی به اهداف خارج از آن، «اثر یا تأثیر نبرد» «بی‌نهایت گسترش می‌یابد» (Clausewitz, 2000: 63). با ابزاری کردن نبرد است که آن (نبرد) شکل ویران‌گر و مشخصاً «مدرن» خود را به خود می‌گیرد. در اینجا است که کلاوزویتس حیاتی‌ترین تمایز را بین ملت‌های «متمدن» و «غیرمتمدن» پیدا می‌کند. مشخصه ملل «متمدن» بیش از هر چیز پروژه سلطه (یک پروژه امپریالیستی یا استعماری) است. جنگ در این زمینه، ابزاری برای تحمیل صلح است. همان‌طور که در بالا نشان داده شد، این دقیقاً نقشی است که به سیاست در «در باب جنگ» نسبت داده می‌شود. در تصور جنگ به عنوان صرف «وسیله» یا «ابزار»، سیاست

¹ Zweck

می‌تواند از آن برای تحمیل ساختار سلطه (یعنی «صلح») استفاده کند. به یک معنا می‌توان دید که سیاست، کاری را انجام می‌داد اما کارآمدتر. حتی ممکن است دیده شود که در وهله اول ایده کارآمدی را معرفی می‌کند، تا جایی که هدف خارجی تحمیل شده نیز معیاری برای قضاوت در مورد آن فراهم می‌نماید. از این نظر می‌توان گفت سیاست ادامه و تعالی بخشیدن جنگ است. این امر اجازه می‌دهد تا وضعیت سیاست در اندیشه کلاوزویتنس مشخص شود. سیاست نه از نظر هستی‌شناسی و نه از نظر تبارشناسی منشأ واقعی جنگ است، بلکه فقط یک خاستگاه ایده‌آل است، چیزی که بعداً به آن افزوده شد. این نبرد است که منشأ یا منشأ واقعی جنگ است و جنگ باید همیشه به آن مرتبط باشد. با این حال، سیاست به عنوان منشأ ایده‌آل، خود را به عنوان چیزی نشان می‌دهد که جنگ را به وجود می‌آورد و با این کار، امکان سازماندهی و جهت‌گیری خاصی را برای پدیده جنگ فراهم می‌کند. به اصطلاح، مسیر جنگ، که پیامدهای ویران‌گرت‌تر و گسترده‌تر از جنگ به عنوان نبرد دارد. از این رو، در اندیشه کلاوزویتنس منشأ دوگانه جنگ مشاهده می‌شود: منشأ واقعی و ایده‌آل (Wooding, 2022: 172).

شکل (۲) مدل مفهومی تحقیق: تغییر مدل کانتی در سمت راست به مدل کلاوزویتنسی در سمت چپ

پیشینه‌های پژوهش

پیشینه اول

نویسنده	گلن. کی گانینگام و چارلز. دی آلن ^۱
عنوان	بکارگیری کلاوزویتس و تفکر سیستمی برای طراحی ^۲
سال انتشار	۲۰۱۲
محل انجام	کالج نظامی ارتش ایالات متحده ^۳
سؤال اصلی مقاله	آیا تلفیق تفکر کلاوزویتس و تفکر سیستمی می‌تواند ارزیابی یک فرمانده را از محیط عملیاتی اثربخش‌تر سازند؟
روش‌شناسی	توصیفی - تحلیلی
نتیجه	همان‌طور که کلاوزویتس پیشنهاد کرد، «چهار عنصر جو جنگ را تشکیل می‌دهند: خطر، تلاش، عدم اطمینان و شانس. اگر آنها را با هم در نظر بگیریم، تعیین‌کننده مرکز ثقل در یک دیدگاه سیستمی از محیط عملیاتی است. آشکار می‌شود که برای پیشرفت در این عناصر بازدارنده با ایمنی و موفقیت، چقدر صلابت ذهن و شخصیت مورد نیاز است.» انتخاب مرکز ثقل قطعی نیست. همان‌طور که کلاوزویتس تشخیص داد، یک رویکرد سیستمی برای طراحی می‌تواند ارزیابی یک فرمانده را از محیط عملیاتی که در آن باید به اهداف و مأموریت‌ها دست یابد، افزایش دهد و بنابراین به وضعیت‌های سیاسی و نظامی که واقعاً در امنیت ملی و امور بین‌المللی اهمیت دارند، نائل شود.

پیشینه دوم:

نویسنده	فیلیپ رینولدز ^۴
عنوان	کلاوزویتس و پارتیزان: بررسی دشمنی نامحدود در قرن بیست و یکم ^۵
سال انتشار	۲۰۲۱
محل انجام	مجله مطالعات نظامی ^۶
سؤال مقاله	آیا سه‌گانه کلاوزویتس را می‌توان برای جنگ‌های پارتیزانی جدید گسترش داد؟
روش‌شناسی	توصیفی - تحلیلی

¹ Glenn K. Cunningham & Charles D. Allen

² APPLYING CLAUSEWITZ AND SYSTEMS THINKING TO DESIGN

³ US Army War College

⁴ Philip Reynolds

⁵ Clausewitz and the partisan: Accounting for unlimited enmity in the twenty-first century

⁶ Journal of Military Study (DOI 10.2478/jms-2021-0008)

<p>اعمال خشونت‌آمیز، به ویژه علیه غیرنظامیان، از غریزه بقا ناشی از درگیری به وجود می‌آید. تأثیری که بر پارتیزان داشت این است که «از دشمنش نه انتظار عدالت دارد و نه رحمت. او از دشمنی متعارف جنگ مهار شده دور می‌شود و خود را به دشمنی دیگر می‌سپارد، دشمنی واقعی، که از طریق وحشت و ترور تا نابودی بالا می‌رود». این مبنای فرمول‌بندی کلاوزویتس از جنگ مطلق است که به عنوان دشمنانی توصیف می‌شود که هیچ محدودیتی بشردوستانه برای استفاده از نیرو وجود ندارد. کلاوزویتس فهمید که جنگ در زمان و مکان رخ می‌دهد، بنابراین آن را به یک پدیده اجتماعی و در نهایت سیاسی تبدیل می‌کند. درگیری‌ها در زمان و مکان اتفاق می‌افتند و تابع دیدگاه خود طرفداران به‌عنوان محصول تاریخ آن هستند.</p>	نتیجه
--	-------

پیشینه سوم

لِونْت کواتس ^۱ و مارک گئورگی تاکاس ^۲	نویسنده
جنگ (مقیاس) کوچک کلاوزویتس در قرن بیست و یکم ^۳	عنوان
۲۰۲۲	سال انتشار
مجله آکادمی نیروهای سطحی	محل انجام
بررسی و مقایسه ماهیت و تاکتیک‌های توصیف شده توسط کلاوزویتس و در مورد تاکتیک‌های مدرن چگونه است؟	سؤال مقاله
توصیفی - تحلیلی	روش‌شناسی
ماهیت درگیری مانند قرن ۱۹، ۲۰ یا حتی در قرن ۲۱ باقی خواهد ماند: سربازان با استفاده از تمام ابزارهای موجود سعی در کشتن یکدیگر دارند. با انجام این کار، در آینده، تعاملات تعیین‌کننده و مشارکت‌های حمایتی بزرگی وجود خواهد داشت. این درگیری‌های حمایتی را می‌توان جنگ‌های کوچک نامید و به دلیل پدیده فوق‌الذکر، به کسانی که دستور جنگ‌های کوچک را داده‌اند، توصیه می‌شود افکار کلاوزویتس را در مورد آن مطالعه کنند. این به این دلیل است که، علی‌رغم پیشرفت‌های عظیم تکنولوژیک، اصول و نکات اصلی آن امروز نیز صادق هستند و تا زمانی که یک گروه سازمان‌یافته از سربازان سعی در کشتن گروه سازمان‌یافته دیگری از سربازان نکنند، صادق خواهند بود.	نتیجه

پیشینه چهارم

سرهنگ دوم جریمی میرِندورف	نویسنده
آیا کارل فون کلاوزویتس هنوز در قرن بیست و یکم مطرح است؟ ^۴	عنوان
۲۰۲۱	سال انتشار

¹ Levente KOVÁTS

² Márk György TAKÁCS

³ Clausewitz's Small War in the 21st century

⁴ Is Carl Von Clausewitz Still Relevant in The 21st Century?

مجله پوینتر ^۱ (SAF)	محل انجام
آیا برای رهبران نظامی در مطالعه نظریه‌های کلاوزویتس ارزشی وجود دارد یا خیر؟	سؤال مقاله
توصیفی - تحلیلی	روش‌شناسی
این مقاله دیدگاه‌های رقیب کاربرد کلاوزویتس در جنگ‌های مدرن و ارزشی برای مطالعه فلسفه‌های او توسط رهبران نظامی را مقایسه و ارزیابی انتقادی کرده است. عنصر حیاتی در بکارگیری کلاوزویتس در جنگ‌های معاصر، استفاده از «در باب جنگ» به عنوان راهنما نیست، بلکه بیشتر ارجاع دادن به این قطعه در هنگام درگیری‌ها برای تعیین آنچه کلاوزویتس در مورد موضوع ارائه می‌دهد، است. این دیدگاه این مقاله است که کلاوزویتس بسیار مرتبط با قرن بیست و یکم است و برای استراتژیست‌ها و رهبران نظامی بسیار مهم است که این مفاهیم را برای اطمینان از موفقیت در تمام عملیات‌های معاصر مطالعه کنند.	

روش‌شناسی پژوهش

رویکرد این پژوهش کیفی و روش‌شناسی آن پدیدارشناسی است. پدیده مورد مطالعه این پژوهش، مقوله «قضاوت استراتژیک کلاوزویتس» است. هدف اصلی پدیدارشناسی تقلیل تجارب افراد از یک پدیده به توصیفی از ذات فراگیر^۲ (ماهیت واقعی آن چیز)، است (کرسول، ۱۴۰۰؛ ۷۹). پدیده مورد بررسی در این پژوهش «قضاوت استراتژیک» کلاوزویتس است. پدیدارشناسی مبنای فلسفی قدرت‌مندی دارد. پدیدارشناسی به میزان زیادی متکی بر آثار ریاضی‌دان آلمانی ادموند هوسرل^۳ و نیز هایدگر، سارتر و مرلثوپونتی، که رویکرد هوسرل را بسط داده‌اند است (Spiegelberg, 1982: 122). جهت نمونه‌گیری از نمونه‌گیری هدف‌مند استفاده شد. در این نمونه‌گیری باید در مورد این که چه کسی یا چه چیزی نمونه‌گیری شود، چه نوعی از نمونه‌گیری استفاده شود و چه تعداد افراد یا محل یا اسناد نمونه‌گیری شوند تصمیم‌گیری کرد (کرسول، ۱۴۰۰؛ ۱۵۴). وقتی همه افراد یا اسناد مورد مطالعه افرادی باشند که باید پدیده مورد مطالعه را تجربه کرده باشند، می‌توان از نمونه‌گیری معیار استفاده کرد که در آن همه مورد‌هایی که معیار خاصی را دارا هستند، برای تضمین کیفیت مناسب است.^۴

¹ Pointer

² Universal essence

³ Edmund Husserl (1859- 1938)

⁴ Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: A sourcebook of new methods*. (2nd ed). Thousands Oaks, CA: Sage. P. 28.

تجزیه و تحلیل

در کدگذاری و تحلیل مطالعه پدیدارشناسی قالبی به صورت شکل (۳) متصور است.

ذات پدیده

شکل (۳) قالبی برای کدگذاری مطالعه پدیدارشناسی (کرسول، ۱۴۰۰: ۲۰۷)

نخستین گام در تحلیل پدیدارشناختی اپوخه^۱ به معنای خودداری از قضاوت، امتناع یا دوری از شیوه روزمره و عادی درک اشیاء است.^۲ در اپوخه، هر تفهّم، قضاوت و دانستنی کنار گذاشته می‌شود و پدیده مجدداً به طور عینی، دست‌نخورده و با احساسی باز و وسیع از نقطه‌نظر خود ناب یا متعالی بازبینی می‌شود (موستاکاس، ۱۹۹۴: ۳۳). در این پژوهش، محقق با اتخاذ رویکرد اپوخه، سعی در کنار گذاشتن هرگونه قضاوت، پیش‌داوری و تفهّمی در مورد پدیده مورد نظر نمود. در مرحله بعد پژوهش‌گر به فهرست‌بندی اظهارات مهم^۳ براساس مدارک و اسناد موجود نمود (افق‌سازی داده).^۴ برای انجام این کار تعداد ۱۷۴ اظهار مهم به عنوان کد باز اولیه از اسناد و منابع مختلف با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA2020 استخراج شد؛ در ادامه این اظهارات مهم را در نظر گرفته و آنها را در قالب واحدهای اطلاعاتی بزرگ‌تر، به نام «واحدهای معنایی»^۵ یا مضمون‌ها دسته‌بندی نمودیم. طبقات تشکیل و مفاهیم یا مضامین هر طبقه مشخص گردید. نمونه‌ای از فرآیند کدگذاری به شرح ذیل است:

^۱ Epoche

^۲ محمدپور احمد. (۱۴۰۰). ضد روش: زمینه‌های فلسفی و زمینه‌های عملی در روش‌شناسی کیفی، نشر لوگوس، چاپ سوم، ص ۲۳۷.

^۳ Significant Statements

^۴ Horizontalization

^۵ Meaning Units

Code-Subcodes-Segments Model

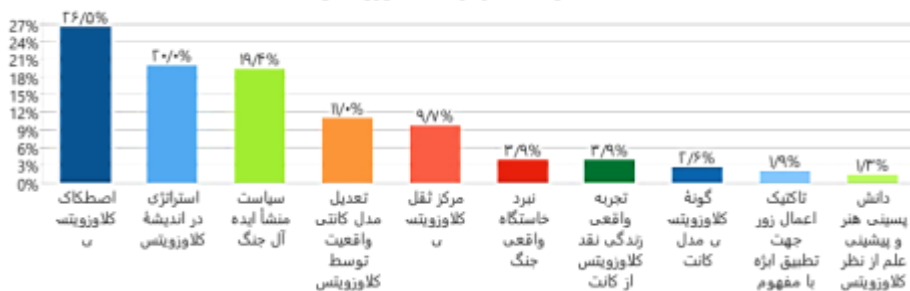

شکل (۱) نمودار درختی مفهوم نبرد خاستگاه واقعی و پسینی جنگ

جدول (۲) آمار کدهای مربوط به مفهوم مفهوم نبرد خاستگاه واقعی و پسینی جنگ

مفهوم نبرد خاستگاه واقعی و پسینی جنگ	Segments	Percentage
جنگ چیزی گاهی کمتر یا بیشتر برابر با خود	۱	۱۶/۶۷
عدم پیشینی بودن فعالیت استعلائی در نبرد	۱	۱۶/۶۷
شکل اولیه جنگ نبرد محض	۱	۱۶/۶۷
جنگ برخورد خشن نیروهایی که غایتش نابودی فیزیکی دشمن	۱	۱۶/۶۷
برابری نهاد سیاسی با نیروی نظامی در واحدهای اجتماعی توسعه نیافته	۱	۱۶/۶۷
نبرد منشأ واقعی جنگ	۱	۱۶/۶۷
TOTAL	۶	۱۰۰/۰۰

قضاوت استراتژیک کلاوزوتس

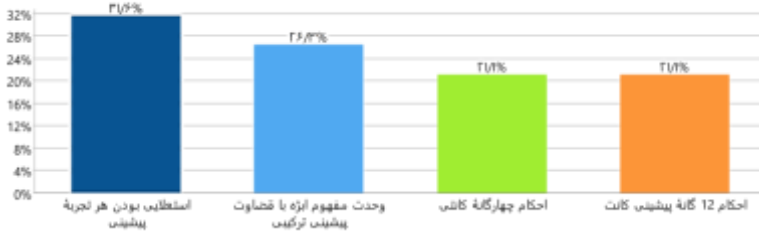

نمودار (۱) مفاهیم مرتبط با مقوله قضاوت استراتژیک کلاوزوتس

جدول (۳) آمار مفاهیم مرتبط با مقوله قضاوت استراتژیک کلاوزویتنس

مقوله قضاوت استراتژیک کلاوزویتنس	Segments	Percentage
اصطکاک کلاوزویتنسی	۴۱	۲۶/۴۵
استراتژی در اندیشه کلاوزویتنس	۳۱	۲۰/۰۰
سیاست منشأ ایده آل جنگ	۳۰	۱۹/۳۵
تعدیل مدل کانتی واقعیت توسط کلاوزویتنس	۱۷	۱۰/۹۷
مرکز ثقل کلاوزویتنسی	۱۵	۹/۶۸
نبرد خاستگاه واقعی جنگ	۶	۳/۸۷
تجربه واقعی زندگی نقد کلاوزویتنس از کانت	۶	۳/۸۷
گونه کلاوزویتنسی مدل کانت	۴	۲/۵۸
تاکتیک اعمال زور جهت تطبیق ابژه با مفهوم	۳	۱/۹۴
دانش پسینی هنر و پیشینی علم از نظر کلاوزویتنس	۲	۱/۲۹
TOTAL	۱۵۵	۱۰۰/۰۰

قضاوت پیشینی ترکیبی کانت

نمودار (۲) مفاهیم مرتبط با مقوله قضاوت پیشینی ترکیبی کانت

جدول (۴) آمار مفاهیم مرتبط با مقوله قضاوت پیشینی ترکیبی کانت

مقوله قضاوت پیشینی ترکیبی کانت	Segments	Percentage
استعلایی بودن هر تجربه پیشینی	۶	۳۱/۵۸
وحدت مفهوم ابژه با قضاوت پیشینی ترکیبی	۵	۲۶/۳۲
احکام چهارگانه کانتی	۴	۲۱/۰۵
احکام ۱۲ گانه پیشینی کانت	۴	۲۱/۰۵
TOTAL	۱۹	۱۰۰/۰۰

پایایی داده‌ها مستلزم آن است که دست کم دو کدگذار به طور مستقل رشته بزرگی ممکن از واحدهای کلامی را با اصطلاحات مشترکی توصیف کنند. پایایی تابع

همخوانی‌ای است که کدگذاران در مقوله‌بندی واحدها پیدا کرده‌اند. (کریپندورف، ۱۳۹۸: ۱۸۰). فرمول زیر ضریب همخوانی^۱ مورد نیاز (α) مورد نیاز است:

$$\alpha = 1 - \frac{(3+1) \text{ ناهمخوانی مشاهده شده}}{(2/2+2/2) \text{ ناهمخوانی مورد انتظار}} = 0/095$$

در این پژوهش دو کدگذار به فواصل زمانی متفاوت فرآیند کدگذاری را شروع و برابر فرمول فوق به درصد همخوانی ۸۱٪ دست یافتند.

سپس تعداد واحدهای معنایی (کدهای) ناهمتا و ناهمخوانی مشاهده شده (D_0) و ناهمخوانی موردانتظار (D_e) برابر فرمول زیر به دست آمد (کریپندورف، ۱۳۹۸: ۱۹۰):

$$D_0 = 1/r \sum \sum \sum \frac{n_{bi} n_{ci}}{m(m-1)} \quad d_{bc} = \frac{\text{تعداد واحدهای ناهمتا}}{r}$$

$$D_e = \sum \sum \frac{n_b n_c}{b c r m(rm-1)} \quad d_{bc} = \frac{n_0 n_1}{r(2r-1)}$$

به طوری که ضریب همخوانی دو جانبه (کدگذار $m=2$) به فرمول ساده‌تر زیر تقلیل می‌یابد:

$$\text{تعداد واحدهای ناهمتا } (2m-1)$$

$$\alpha = 1 - D_0/D_e = 1 - \frac{\text{تعداد واحدهای ناهمتا}}{n_0 n_1}$$

$$\alpha = 0/095$$

این مقدار α در هر دو مورد متناظر بوده و یعنی مقدار آن قابل قبول و فرآیند کدگذاری دارای پایایی است.

سپس در مرحله بعد به توصیفی از آنچه اتفاق افتاده و شامل نمونه‌های کلامی بود و «توصیف زمینه‌ای» نام دارد (کرسول، ۱۴۰۰: ۱۹۴)، پرداخته شد. بر این اساس نمونه‌های کلامی کانت از کتب نقدهای سه‌گانه او درباره قضاوت پیشینی ترکیبی و نیز کتاب «در باب جنگ» کلاوزویتس و سایر کتب و اسناد مربوط به او درباره قضاوت استراتژیک وی ارائه گردید. سپس توصیفی از نحوه تجربه ارائه گردید. به این توصیف «توصیف ساختاری» می‌گویند که در آن پویش‌گر در مورد محیط و بستری که در آن پدیده تجربه شده اندیشه‌ورزی می‌کند (کرسول؛ ۱۴۰۰: ۱۹۴). بر این مبنای محیط و بستر پدیده مورد بحث، یعنی «قضاوت استراتژیک کلاوزویتس» یعنی دوره بعد از جنبش روشنگری در اروپا و مخصوصاً پروس در اواخر سده ۱۸ و اوایل سده ۱۹م. مورد

¹ Agreement Coefficient

بررسی قرار گرفت. تأثیرپذیری او از افکار فلسفی ایده‌آلیسم آلمانی و آغازگر فیلسوفان این دوره یعنی ایمانوئل کانت، بررسی شد. در آخرین مرحله از تحلیل پدیدارشناسانه این پژوهش، به بررسی و توصیف «ذات» پدیده مورد بحث، یعنی «فضاوت استراتژیک کلاوزویتس» پرداخته شد. این مرحله ترکیبی از پدیده، یا ترکیب هر دوی توصیف‌های بستری و ساختاری است. این بخش، در واقع همان «ذات» تجربه و قله‌ای است که یک مطالعه پدیدارشناسی باید به آن برسد (اندرسون و اسپنسر، ۲۰۰۲: ۱۱).

نتیجه‌گیری

برای توصیف ذات پدیده «فضاوت استراتژیک کلاوزویتس» به بررسی تشابهات و نیز موارد مورد اختلاف کلاوزویتس با اندیشه فلسفی کانت می‌پردازیم: کلاوزویتس نیز مانند کانت موضع فلسفی خود را بر مبنای دانش ترکیبی بنا می‌کند. اما یک انحراف جزئی از طرح‌واره کانتی وجود دارد. نظریه از نظر کلاوزویتس، به جای داشتن مفهوم انتزاعی «تجربه» (یا صرفاً «تجربه ممکن») به عنوان سنگ محک آن، براساس توانایی آن در ارتباط با زندگی واقعی مورد قضاوت قرار می‌گیرد. کلاوزویتس تلاش می‌کند ترکیبی را در زمینه‌ای بیاندیشد که همه‌چیز نامشخص است و محاسبات باید بر اساس مقادیر در حال تغییر انجام شود. بر این اساس، استراتژی از دیدگاه او در حوزه واقعیت عمل می‌کند. برای کلاوزویتس، این استراتژی و استفاده حساب‌شده از زور است که امکان تعیین واقعیت را فراهم می‌کند. کلاوزویتس نقد خود را از کانت و نیز تمام فلسفه‌هایی که تسلیم منطق واقعیت می‌شوند، به وسیله «مفهوم» اصطکاک بیان می‌کند. اصطکاک باعث ایجاد اعوجاج مداوم در تمام حرکات، از دست دادن مداوم یا تغییر جهت انرژی می‌شود. آنچه از این نتیجه گرفته می‌شود کاملاً مخالف یک علیت دقیق و عقلاً قابل تعیین است که کانت قبلاً دیده است. حوزه واقعیت، اجازه هیچ دقت مطلق را در تأثیرات اعمال فرد نمی‌دهد. اگر نبرد رابطه‌ای با امر تجربی باشد، فعالیت استعلایی نمی‌تواند کاملاً پیشینی باشد. از نظر کلاوزویتس، این تعیین خود شکل است که گذر از امر تجربی را ضروری می‌کند، یعنی عبور از چیزی که کاملاً غیرقابل پیش‌بینی است. سپس رابطه استراتژی با امر تجربی با تاکتیک تکمیل می‌شود، که مستلزم اعمال خشونت‌آمیز نیرویی است که به دنبال تطبیق ابژه زنده و واکنش‌دهنده با شکل تحمیل‌شده بر آن است. با این حال، برخلاف مدل کانتی، برای کلاوزویتس، این امر

مستلزم مقاومتی قاطع و آگاهانه از سوی ابژه است. تأثیر استراتژی بر نبرد با نزول به امر تجربی خاتمه نمی‌یابد: در واقعیت، فعالیت استعلایی در عملکرد استراتژی دوجندان می‌شود. استراتژی نه تنها با اعمال پیشاپیش از طریق تعیین زمان، مکان و نیروهای مورد استفاده، امر تجربی را غافلگیر می‌کند، بلکه ارزش نتیجه را، خواه پیروزی یا شکست، با وارد کردن آن در پیکار، به صورت عطف به گذشته تعیین می‌کند. برای کلاوزویتس، این «قضاوت استراتژیک» است که جایگزین قضاوت پیشینی ترکیبی می‌شود. از آنجایی که قضاوت استراتژیک برخلاف قضاوت ترکیبی پیشینی، قادر به تکیه بر وحدت انتزاعی مفاهیم پیشینی برای تعیین ابژه‌ها نیست، کلاوزویتس به اصل دیگری از وحدت متوسل می‌شود: «مرکز ثقل». از نظر کلاوزویتس هرگاه از وحدت یا به طور دقیق‌تر انسجام درونی صحبت شود، این قیاس مرکز ثقل است که باید مورد استفاده قرار گیرد. اصطکاک، استراتژی (قضاوت استراتژیک)، تاکتیک و مرکز ثقل با امر تجربی پیوند تنگاتنگی دارند. می‌توان یک گونه کلاوزویتسی از ساختار کانتی را پیشنهاد کرد. سیاست ممکن است به عنوان نقش عقل در نظر گرفته شود، و واقعیت جنگ، یا دقیق‌تر، جنگ، جایگزین عنصر تجربی می‌شود. به یک معنا، استراتژی جای فهم را می‌گیرد، اما نقش و نحوه عملکرد آن تغییر کرده است. در اندیشه کانت، فهم، قلمرو ساکن امکان است که قادر است شکل موضوع تجربه را کاملاً پیشینی تعیین کند. استراتژی، مانند فهم، اصطلاح میانی بین سیاست و جنگ است.

قدردانی

از همکاری و مشارکت شرکت‌کنندگان پژوهش که در این تحقیق، خالصانه دیدگاه‌ها، تجربیات و دانش خود را ارائه نمودند، سپاسگزاریم.

منابع

- اردبیلی محمد مهدی و حسینی سیدمسعود، (۱۳۹۹)، *ایده‌آلیسم آلمانی (کانت، فیشته، شلینگ، هگل)*، سمت، دوم.
- غفاری فرد، عباسقلی. (۱۳۸۳). *تاریخ اروپا از رنسانس تا پایان جنگ جهانی دوم*، انتشارات فرهنگ. چاپ اول.
- کانت ایمانوئل، (۱۳۹۱)، *سنجش خرد ناب*، ترجمه میرشمس‌الدین ادیب سلطانی، امیرکبیر، چهارم.

- کانت ایمانوئل، (۱۴۰۰)، نقد عقل محض، ترجمه بهروز نظری، ققنوس، چاپ هفتم.
- کرسول جان، (۱۴۰۰)، پویش کیفی و طرح پژوهش: انتخاب از میان پنج رویکرد (روایت پژوهی، پدیدارشناسی، نظریه داده‌بنیاد، قوم‌نگاری، مطالعه موردی)، ترجمه حسن دانایی‌فرد و حسین کاظمی، انتشارات صفار، پنجم.
- کریپندورف کلاوس، (۱۳۹۸)، تحلیل محتوا: مبانی روش‌شناسی، نشر نی، چاپ دوازدهم، تهران.
- محمدپور احمد. (۱۴۰۰). ضد روش: زمینه‌های فلسفی و زمینه‌های عملی در روش‌شناسی کیفی، نشر لوگوس، چاپ سوم.
- واگنر پتر، (۱۳۹۴). جامعه‌شناسی مدرنیته، ترجمه زانیار ابراهیمی و سعید حاجی ناصری، نشر اختران.
- Anderson, E. H., & Spencer, M. H. (2002). Cognitive representation of AIDS: A phenomenological study. *Qualitative Research*, 12, 1338–1352.
- Aron, R. (1985). *Penser la guerre, Clausewitz: I. L'âge européen*. Gallimard.
- Gat, A. (1989). *The origins of military thought from the Enlightenment to Clausewitz*. Oxford University Press.
- Bande der »Vesta. (1941). In *Kleine Schriften: Geist und Tat - Das Vermächtnis des Soldaten und Denkers*. Tredition Classics.
- Clausewitz, C. von. (1979). Bemerkungen über die reine und angewandte Strategie des Herrn von Bülow oder Kritik der darin enthaltenen Ansichten. In W. Hahlweg (Ed.), *Verstreute kleine Schriften* (p. 73). Biblio Verlag.
- Clausewitz, C. von. (2000). *Vom Kriege*. Cormoran.
- Caygill, H. (2021). Clausewitz and idealism. In S. Howard (Ed.), *Force and understanding* (p. 410). Bloomsbury.
- Clausewitz, C. von. (1835). *Der Feldzug von 1812 bis zum Waffenstillstand*. In *Der Feldzug von 1812 in Rußland, der Feldzug von 1813 bis zum Waffenstillstand und der Feldzug von 1814 in Frankreich*. Ferdinand Dümmler.
- Clausewitz, C. von, & Clausewitz, M. von. (1916). *Ein Lebensbild in Briefen und Tagebuchblättern* (K. Linnebach, Ed.). Warneck.
- Gat, A. (1989). *The origins of military thought from the Enlightenment to Clausewitz*. Clarendon Press.

- Hahlweg, W. (1979). Philosophie und Theorie bei Clausewitz. In *Freiheit ohne Krieg*. Dümmlers Verlag.
- Hahlweg, W. (1990). Entwürfe und Vorarbeiten zum Werk "Vom Kriege"; Vorbemerkung. In *Schriften, Aufsätze, Studien, Briefe. Zweiter Band, erster Teilband*. Vandenhoeck & Ruprecht.
- Hegel. (1963). *Wissenschaft der Logik, zweites Buch*. Verlag Philipp Reclam Jun.
- Kant, I. (1998). *Kritik der reinen Vernunft*. Felix Meiner Verlag.
- Kant, I. (2017). *Logik*. In W. Weischedel (Ed.), *Schriften zur Metaphysik und Logik II* (14th ed.). Superkamp Verlag.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: A sourcebook of new methods* (2nd ed.). Sage.
- Moustakas, C. (1994). *Phenomenological research methods*. Sage.
- Aron, R. (1985). *Clausewitz, philosopher of war* (C. Booker & N. Stone, Trans.). Prentice-Hall.
- Spiegelberg, H. (1982). *The phenomenological movement* (3rd ed.). Martinus Nijhoff.
- Spinoza, B. de. (2010). *Ethique* (B. Pautrat, Trans.). Seuil.
- Clausewitz, C. von. (1990). *Feldzug von 1812 in Russland*. In *Schriften, Aufsätze, Studien, Briefe. Zweiter Band, zweiter Teilband*. Vandenhoeck & Ruprecht.
- Hahlweg, W. (1990). Niederschriften des Werkes „Vom Kriege“; Vorbemerkung. In *Schriften, Aufsätze, Studien, Briefe. Zweiter Band, erster Teilband* (p. 628). Vandenhoeck & Ruprecht.
- Wooding, N. (2022). *Kant and Clausewitz: A philosophy of actuality* [Doctoral dissertation, Kingston University]. The Centre for Research in Modern European Philosophy.